

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ.

Fénykép után.

Megfoghatatlan, hogyan gyilkolhatták meg ezt az asszonyt, a ki soha senkit sem bántott, és mindenkivel jól tett, így zokogott fel a király nagy fájdalma első pillanatában.

Valóban megfoghatatlan, hogyan gyilkolhatták meg a földön, a ki már nem volt a földé...

A mióta egy kietlen éjszakán mondhatatlan gyásza elborította nagy szívét ennek az anyának: attól fogva mintha végleg letette volna királyi méltóságának minden ragyogását. Száműzte magát palotájából, megszűnt a földön járni; a nagy városok fénye és zaja bántotta szemét, a hódolat tömjéne sértette idegeit; nem volt már benne semmi földi, csak a gyász, melybe fia után öltözködött. Lelkének már nem volt hazája a föld. Magánosságba rejtette életét, a tengerek véghetelenségén, a rejték erdők néma mélyében merengett, a fellegekbe nyúló hegyek ormait kereste, a hová oda ragyogtak mintegy a teljes nyugalom kies ormai s ott látta azokat, a kiket siratott, ott beszélgetett velük nem földi nyelveken, talán azt suttogva, a mit Monica mondott fiának, szent Augustinusnak: *Édes fiam, engem semmi sem köt a világhoz; mit keresnek itt tovább? Talán Szent Pál szavait: Kivándozom elkölözni, és az Úrral lenni, a mely mindennél jobb.*

És mindig jól tett! A kik a trónuson ülnek, a legkevesebb jó, a mit tehetnek az, ha mindig jól tesznek; azért nem is keresem, kik azok a sok ezerek, kik kegyes kezének áldásaiban részesültek. Nem tudom, kik azok a sok ezerek; de tudom azokat a sok milliókat, a kikre ez a felséges királyi nap közvetlenül árasztotta világot, fényt, meleget; tudom azt a megengesztelt királyi szívet, és azt a megengesztelt nemzetet, kiket ez a szív egy szeretetben foglalt össze, hogy soha többé el ne hagyják egymást: tudom azt a derűt, mely ez országon az ő első tekintetétől eláramlott, azt az életet, melyet bennünk az ő bizodalma keltett, mely az írás szavaival vallomásra nyitja ajkainkat: *Ő szerelt minket először és nem mi őt!* Tudom azt, hogy...

Én Istenem! mit tudok? Tudom azt, hogy a királyné asszonyok a királyok leányai közül választatnak, s így valamennyien idegen nemzet csemétéi; és annak a népnek, melyen uralkodni fognak, nyelvét nem beszélik, legalább a mi testvértem nemzetünkét nem; úgy, hogy egy ezredév során alig ült

trónunkon királyi asszony, a ki a magyar nemzethez magyarul szólott volna; legalább én a kún királyleányon, V. István feleségén kívül, — annak is Erzsébet volt a neve, — és Nagy Lajos leányán kívül alig merném állítani, hogy magyarul szölk. Hideg csillagok! Átragyogtak talán, de át nem melegítették sem földünket, sem szívünket.

Ez az egyetlen, ez a másik Erzsébet leszállott földünkre, hazájává tette ezt; megtanulta, beszélt nyelvünket, olvasta íróinkat, szerette nemzetünket; a magyar szó édesen folyt ajkán, nem királynéknak csupán, édes anyáknak lett; és most, a zsoltárral szólva, mintha anyánkat siratnánk.

És mindig jól tett!

Szenvedéseivel szolgálta az Istent. Hordozta gyászatát panasz nélkül, keresztjét zúgolódás, pártütés nélkül. Szenvedők néztek ne csak az ő királyi méltóságát, de királyi megalázódását is; néztek ne az ő ékességeit, de az ő sebeit is, a sebeit, melyek egy keresztény léleknek, alázatossággal viselve, drága gyöngyei lehetnek. Az ő példája egy nagy jótétemény nektek. Lásdátok, a szenvedés nehéz törvénye elől nincsenek kivéve a koronás fők sem.

Mindig jól tett és meggyilkolták! Megfoghatatlan!

De erre a szóra az evangéliom fele nekünk. Megfoghatatlan? — Én tudok egyet, a ki soha senkit nem bántott, és mindig jól tett; ti is tudtok valakit ilyent; nem egészen ismeretlen név közöttünk, a kiről azt vallja énekünk: *Nem vala több cseléd ennél, hogy szíjjel járván jól tennél...*

Igen! A ki soha senkit nem bántott és mindig jól tett, annak meg kellett halnia a Golgothán; de kiomló vére a világ váltása lett, és az a vér egy szeretetben foglalva gyűjtötte össze a kereszt árnyékába a világ népeit.

És a mi királynénk, a ki soha senkit nem bántott és mindig jól tett, ő is felvévén keresztjét, követte az ő Idvezítőjét, a magánosságban, a pusztában, a lemondásban, a szenvedésben; megjárta a maga Golgotháját; és az a néhány csepp vér, mely drága szívéből életével együtt kiszakadt... Óh, mi királyunk! Vedd föl azt a néhány csepp vért a te minden országaid cizmébe; ird fel minden népeidnek zászlarját; az a vér legyen összetartó kapcsa országaid-

nak, az legyen örök szövetség jele minden népeidnek!

Most sok bujdosása véget ért. Az ő királyi, az ő anyai szíve nem vérzik már; ott pihen meg-siratott fia mellett, a ki csendesen fölemeli fejét, hogy ismét hallhassa édes anyja sok szép szavát...

De lelke, az édes és szelíd lélek, az a minket szerető lélek, az az egész nemzetünk hódolatával felmagasztalt nagy lélek, kit Isten jónak és hívnek teremtett, ez a lélek egy féreg fulánkja miatt úgy enyésznek el, mint egy árnyék?

Nem! Fel van írva neve az élet könyvébe! Földi szenvedései után felöltöztetve az angyalok örömebe, az angyalok dicsőségébe, Isten eltörölt szeméiről minden könnyhullatást.

És fel van írva neved szívünkben, kegyes királynénk! Nagy és szent emlékezeted fölött ez az egész nemzet áll őrt, és unokáink és fiainknak fia századokról-századokra emlegetni fogják:

Volt egy királynénk, kinek első megjelentére ebben a fagy és sötétség által elborított országban fák, füvek és virágok újultak örömben, a meddő mezők termőkké váltak, a puszták megvirágoztak, mint a rózsák, a néma erdők megzendültek; egy királynénk, a ki mi hozzánk a mi nyelvünkön szólott; a ki jó és kegyes volt. Erzsébetnek hívták. Siratjuk őtet, áldjuk őtet!

IMÁDSÁG.

A kolozsvári ref. egyházközség által Erzsébet királyné emlékeztetőre szentelt gyászünnepegy alkalma-ra

írta Szász Domokos.

Isten! tanácsaidban kifürkészhetetlen bölcseségű Isten! Királyi hamvak csöndes lakóházában ott nyugszik már a mi szépséges, a mi jóságos Királynénk is. Ott nyugszik Ő, örökké siratott, eléggé soha meg nem siratható kedves fia mellett. Ödöklő tör járta át jóságos szívét s úgy roskadott össze hangtalanul, jajszó nélkül. Fejét lehajtá s meghalt.

Bolyongásai bevégeződtek. Csillagfényben rezgő csendes éjjel, mikor Ő, a földnek leánya az ég-ekkel társalkodhatott s viszontláthatta elvesztett szeretteit; a bércek ormai, melyeknek tiszta légkörében otthonát kereste; a zúgó erdő végtelenje, melynek ösvényein haladt tovább és mindig tovább; az alásiető csermelyeknek kristály habjai, melyeknek tükörében az égnek verőfénye sugárzott vissza; a virágok színpompája. A kék ibolyák s a karsú liliomok, melyeknek képmására volt teremtvé; a madarak elbűvölő éneke, melynek zengésében magasabb szférák hangjait hallotta... ott imbolygott mindig azok között, gyógyító balzsamot keresve megsebzett anyai szívére.

Te mindezeket tudtad, Te mindezeket láttad. Óh, mindent tudó, mindent látó Isten! Gondviselésed könyöröltes kezei vezették őt bolyongásaiban s Te védelmeztél Őt a tengerek hullámai fölött, erdőkben, völgyekben, ragyogó napfényben, szörnyű viharokban s hódolattal hajolt meg Előtte mindenki, a mint bolyongásaiban tova suhant. Felmagasztaltad Őt Uram! mint választottadat, kinek halántékait koronával ékesítettél s szívet, kezét a legjobb királynak ajándékoztad, hogy boldoggá tedd őt általa. Fialat törzsét megáldottad hajtsókával s azok között egygyel, ki neki szemefénye, édesanyai szívének választottja, királyi férjének nyomdokaiba lépendő, a mi nemzetünknek büszkesége, dicsekedése, nagy reménye vála. Mikor azt elvesztette, elhomályosult homlokán a királyi tündöklő korona, levetette ünneplő ruháit, felöltözött sötét gyászba, könnyeit elsírta mind s bolyongani kezdett, keresve mindenütt az elvesztettét, de megtalálni nem tudta. Titkos tanácsod végzéséből óh, Uram! egy szörnyű büntetnek kellett végrehajtani, hogy az örökké bolyongó megpihenessen s újra láthassa azt, kit elvesztett s örökké keresett vála.

Ő jajszó nélkül halt meg; de midőn halála-

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ.

Fénykép után.

nak híre, mint a felbőltlen égből alácsapó villám, eljutott hozzánk: millió és millió szívekből tört elő a jaj. Nemcsak a királyok, fejedelmek remegtek meg tőle, sereglettek össze megdöbbenésüknek s részvétüknek adva fájdalmas hangot, hanem a népek milliói is, és kérdezték: hogy történhetett ez? Mint királyi férje nagy fájdalmának legelső percében így zokogott: *hogyan gyilkolhatták meg ezt a nőt, a ki soha senkit sem bántott és mindenkivel jól tett?* Ezt kérdezték a népek milliói is.

Mindenkivel jól tett. Jót tett felséges Urunkkal, midőn őt szívének szerelmével boldogította; örömet megédesítette, királyi gondjait megkönnyítette. Jót tett velünk, szerette nemzetével, midőn a király szívet hozzáink hajlított, hogy meghallgassuk és kövessük a nemzet nagy bölcsének jó tanácsait. Jót tett velünk, midőn annak ravatalánál megjelent s arra könnyeit, az engesztelődés és szeretet harmatgyöngyeit hullatta. Jót tett velünk, midőn királyi trónjának magaslatáról édes anyanyelvünk zengzetes igéit szólotta, igazunkat védelmezte, s varázsteli lényével szívünket meghódította. Jót tett velünk, midőn bolyongását megszakítva örök gyászában pillanatokra fölragyogó arcualatt megjelent közöttünk, hogy nemzetünk ezredévi emlékünnepeinek fényét fokozza, örömet még bensőbbé tegye. Aza könyvessepp, mely akkor szempillái alól arczáról legördült, melysége szeretetéről, melylyel nemzetünk iránt viseltetett, beszélt nekünk, sokkal ékebben, meghatóbban, mint a szó.

És Ő, ki mindenkivel jól tett, s kiben hitvesi, édes anyai s női erőneinek fénye túlragyogta a halántékait körítő korona drága köveinek fényét, egy gyilkoló törnek lett áldoztatja! Ezt a mélységes talányt, ezt a megfjethetetlen titkot csak Te oldhatod fel, csak Te fejtheted meg. Óh, Mindenttudó! Az a gyilkoló tör lett az ő váltása; s miként szent Fiad, ki a Golgotha útját végigjárta, hordozva vállain az egész emberiség bűneinek szörnyű keresztjét, mikor szívet a gyilkoló tör szúrása érinté, akkor szólott így: *Consumatum est*. — elmondhatta volna a mi királynénk is: *Elvégezett!* Gyötrelmeinek lánczai lehullottak, búbanatos lelke földszabadult s örökké siratott fiát örömkönnnyekkel üdvözölhette.

Nekünk csak a gyász maradt utána. Siratjuk Őt, a felejthetlent, ki bár a földön járt, nem vala több földi s szenvedéseinek tisztító tűzében megdicsőült már itt alatt. Siratjuk Őt, mert míg az ég magának vallhatja, mi elvesztettük, a hű, a tiszta, a jó királynét. Siratjuk Őt s átadjuk dicső emlékeztetőt a nyomdokaikba lépő nemzedékeknek nemcsak egy hideg emlékszóbor képében, hanem abban a hő szeretetben is, melylyel nemes példáját követjük s hazánkat igyekeznünk úgy szeretni, mint

a hogy szerette Ő. Siratjuk Őt, mint királyunk felséges hitvesét, nemzetünk védőasszonyát, az elhagyottaknak gyámolatát, a szűkölködőknek könyöröltes szívű anyját.

Felséges nevet, dicső emlékét tündöklő erőneit följegyzí s megörökíti a történelem. Mi básan lehatjuk fejünket s könyörgünk hozzád, Irgalomnak Atyja, ne hagyj el bennünket. Védelmező és mindenható jobbod védje a királyt, a hazát, annak minden hű gyermekét, hogy támadjon a sötét gyászból világosság, a halál árnyékából idvesség és örökölet!

A KIRÁLYNÉ TEMETÉSE.

Szombaton, szeptember 17-ikén temették el Erzsébetet, Magyarország koronás királynéját az osztrák császárvárosban. Rudolf királyi halála óta a Habsburg-ház és Bécs városa nem fejtett ki akkora gyászpompát, mint most, e szomorú alkalom idején. Fekete lobogó lengett a templomok, középületek és magánházak ormán és sokfelé lehetett látni a felséges asszony szobrát és arczképét. De Bécsben a gyász mégsem volt olyan általános, mint Budapesten, a hol jogot tartott hozzá mindenki, és kivette belőle a részét egyformán úr és szegény. A magyar nemcsak szeretetében, de gyászában is őszinte, lelkes és odaadó. Úgy nem szerette senki Őt, mint mi, és nem is gyászolta úgy senki, mint mi.

A gyásznapi idején a kegyetes érdeklődés középpontja a bécsi Burgnak a kápolnája volt, mely a régi Schweizerhof középső részét foglalja el. Ódon, komor épület, a melyet még komorabbá tett a fekete drapériák sokasága. E kápolnában helyezték ravatalra Erzsébet királyné koporsóját. Megindítóan egyszerű volt ez a ravatal. Alig három lépés magasságú emelvényen nyugodott a nehézkes, egyszerű ércokoporsó. Alapszíne a sárga volt, díszítése a bronz szegély és tetején az ezüst feszület. Olyan egyszerű volt ez a koporsó, mint a milyen az a fejedelmi asszony, a kinek a földi porhüvelyét magába zárta.

A koporsó fejenél azonban biborvankosokon mutatott a fejedelmi jelvények, hogy az egyszerű koporsóban koronás fő aluszsza örök álmát. A koporsó lábánál pedig apró párnákon ragyogtak azok a drágakövekkel kirakott érdemrendek, a melyekkel királynénknak egykor a föld legbatalmasabb uralkodó fejedelmei kedveskedtek. A koporsó lábánál ott volt még a királyné fehér keztyűje és fekete legyezője, a melyeket a spanyol udvari etikett helyezett oda.

Kacagányos magyar nemes testőrök és osztrák gárdisták őrizték kivont karddal a koporsót, melyet a pompás koszorúk rengeteg halmaza körbezett. Virág vette őt balálában is körül, a ki életében a természet és a virágokat annyira kedvelte. Ezeket a koszorúkat a királyi család tagjai, idegen fejedelmi személyiségek, testületek és hatóságok hordták össze. A koszorúk nehéz selyemszalagjai a vörös-fehér Habsburg, a kék-fehér bajor és a fekete-sárga osztrák színekben pompáztak, de mégis legtöbb volt a magyar nemzeti színű szalag. A magyarországi koszorúk, melyek az összes koszorúknak majdnem fele részét képezték, egész termet töltöttek meg.

A ravatalos terembe két napon át tartott a zárandoklás. Mély áhitat fogott el mindenkit s nem egyszer hangos jajszó és zokogás tört meg a csendet. Ezek leginkább a magyar nézők sokaságából valók voltak. Bosnyák katonák sorfala közt órákig kellett várakozni a közönségnek, míg valaki a kápolnába juthatott, de a résztvevő közönség híven kitartott, hogy utolsó istenhözátot mondjon a Nagyasszonynak.

A temetés napján Magyarországból valóságos búcsújárás indult meg Bécsbe. A kormány tagjai, főrendek és képviselők külön vonaton mentek föl Bécsbe, a hová minden érkező vonat százával ontotta a magyar utasokat. Budapestről és az Ausztriával határos megyékből Pozsonyból, Mosonból, Nyitrából és Győről mentek a legtöbben, de érkeztek az ország legtávolabbi vidékeiről Erdélyből és a Bánátról is. Száznál több törvényhatóság és testület küldöttségileg kép-

Richter 1896. évi festménye után.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ.

viseltette magát. Legalább is ötvenezer főre tehető a bécsi magyar zarándokok száma. És ez óriási seregben zászlós uraktól és a főpapoktól kezdve a szegény népig képviselve volt minden társadalmi rend. Bécsben, a temetés napján magyar viselet és magyar szó járta mindenfelé. Általánosan feltűnt, hogy a fődvárnemesteri hivatal a koporsót vivő menet számára oly rövid útvonalat szabott ki, mely nem volt elég a megfelelő pompa kifejtésére és arra, hogy a népek százezrei lehessenek tanui a páratlan fényű temetési menetnek. A Burgtól két mellék-utca vezet a Neuer Marktra, a hol a kapuczinusok temploma áll, a Habsburgok ősi temetkezési helye, ez az ormóttan régi épület, mely alig képes befogadni az udvart és kíséretét.

A törvényhatóságok küldöttségei is élénk fel-tűnést keltettek. Mintegy ötszáz főnyi daliás magyar alak foglalt helyet a téren.

Egyszerre újabb érdeklődés támadt. A magyar honvédtisztek vonultak fel, élükön *Fejérváry Géza* báró honvédelmi miniszterrel és *Forinyák Gyula* honvédségi adlútussal, a kik piros lovas-sági tábornoki egyenruhát viselnek. Ez a két hatalmas csoportozat tűnt ki leginkább a téren, a melynek legnagyobb részét különben katonaság töltötte be.

Sorjában jöttek meg a magyar püspöki kar tagjai is, köztük *Hornig Károly* veszprémi püspök, a királyné kancellárja, *Bende Imre* nyitrai, *Rimély Károly* rosznyói püspök, *Belopotzky Kálmán* tábori püspök és a görög-kath-

olász trónörökös, *József* főherceg, és a nagyobb uralkodóházak fejedelmi képviselői. A Habsburg-háznak 78 tagja vett részt a gyászszertartáson s mindannyi fényes kísérettel jelent meg a templomban.

Háromnegyed négykor mozgás támadt a közönség körében. Kürtösök jelezték, hogy elindult a király. Hatalmas fekete diszkocsin ült Ő Felsége, jobbján hűséges szövetségeseivel és barátjával *Vilmos* német császárral. Négy hatalmas fekete lipizzai mén vonta a fogatot s a közönség a két uralkodó megpillantásakor kalap-levéve hódolatteljesen köszönt.

Ő Felsége lovassági tábornoki piros ruhát viselt és ugyanilyen ruhában volt *Vilmos* császár. Az özvegygé lett király arczán meglátszik

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ TEMETÉSE. — A GYÁSZMENET AZ AUGUSTINER-STRASSE SARKÁN.

Löwy félfétele után.

Ezért a katonaságot és a küldöttségeket a templommal szemben levő téren állították föl.

Ritka fényes és előkelő közönség gyűlt össze ezen a téren. Államférfiak, miniszterek, magasrangú hivatalnokok, titkos tanácsosok, kamarások, a málta lovagrend tagjai, tábornokok, törzs- és főtisztek fényes egyenruhában, de a gyász jelvényeivel.

Kevésbé három óra előtt megérkeztek a magyarok, a kik a bécsi magyar miniszterium palotájából gyalog vonultak föl. Mindannyian fekete diszben, barna sastollal, fátalos karddal. Elül *Bánffy Dezső* báró miniszterelnök, nyomában az összes miniszterek, majd *Károlyi Tibor* gróf elnök vezetésével a főrendek és *Szilágyi Dezső* vel az élükön a magyar képviselők és egyes megyei küldöttek. Mindenki megbámulta a kimagasló és ismertebb alakokat: *Jókai Mórt*, *Apponyi Albert* grófot és *Ugron Gábort*, a ki ezüst-csillaggal telehintett ősi magyar ruhájában kiválóan feltűnő alak volt.

likus egyházfjedelmek, kik a templomba mentek be.

A közlekedő tereken és utcákon ezalatt mind nagyobbra nő az emberáradat, katonaság és rendőrség hiában igyekszik a járdára szorítani a tömeget, mely attőri a legerősebb kordont is. E közben egymást érik az izgalmas jelenetek. Sikoltozás, jajveszélés hallatszik s egész sereg elajult nőt szednek ki a lovasrendőrök lovai alól. De végre helyre áll a rend és a több száz-ezer főre menő tömeg lázas érdeklődéssel várja az udvar érkezését és a gyászmenetet.

A királyi család összes tagjai és a résztvevő fejedelmi személyiségek egy mellékutczán hajtattak a kapuczinus-templomhoz. A főhercegnők talpig gyászban, sűrű fátollyal jelennek meg, úgy, hogy alig lehet megismerni őket. A királyok és főhercegek teljes diszben jelennek meg. Különös figyelem középpontjai: *Albert* szász király, *Sándor* szerb király, *Luitpold* bajor regensherceg, *Ferdinánd* bolgár fejedelem, az

a sok fájdalom és a sok átvirrasztott éjszaka nyoma. De azért jóságos arccal köszöntögetett jobbra-balra és látszott, mennyire jól esik atyai szívének népei részvéte.

A templomban benn csupán a királyi család tagjai, az idegen uralkodók, a külföldi fejedelmek képviselői, a nagykövete, a kíséret tagjai, a titkos tanácsosok, a zászlós urak, a csillagkeresztes és palotahölgyek, a közös miniszterek, a magyar és osztrák miniszterek és a törvényhozás elnökei foglalnak helyet. A föld hatalmasai és az osztrák-magyar monarchia urai mind együtt, s alázattal az Ur előtt és fájdalmas érzéssel a szívökben.

S a mikor mind egybegyűltek, egyszerre megkondultak Bécs ódon székesegyházainak hangjai s lefátyolozott dobok pergése és trombitaszó mellett a Burgból megindul a gyászmenet.

Erzsébet királyné utolsó útja! Oh, hogy ezt is meg kellett érnünk!

A GYÁSZMENET. — Lechner fényképe után.

A RAVATAL A BURG KÁPOLNÁJÁBAN. — Jantyk Mátys rajza.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ TEMETÉSE.

A GÖDÖLLŐI ERDŐ.

Irta

PÓSA LAJOS.

Szomorúan zúg a gödöllői erdő:

« Borits be, borits be, te sötét nagy felhő!

Szállj le minden ágra, minden kis levélre.

Öltözzess tetőtől törzsig feketébe!

Milliónyi lombom feketére váljon,

Gyászlobogók gyanánt lengjenek a tájon,

Sirj, te borongó ég, könnyet harmatozzál,

Letörött a legszebb, fehér lilomszál.

Koporsóban alszik... mindörökre néma

Arnyékos utaim tündérkirálynéja.

... Minek is indult el bujdosó utjára!

Vagy mért nem mehettem én is el utána

Hegyeken, völgyeken, hólepte sziklákön,

Országról-országra széles e világön!

Betakartam volna, védelmeztem volna,

A lába nyomát is megőriztem volna.

Az udvari szertartásmester ősi hagyományok szerint rendezte a menetet, melynek a gyászban is egyszerű pompája meglepett mindenkit. A menetet a papság szinte végtelennek látszó sora nyitotta meg templomi lobogók alatt, közben udvari szertartásmesterek, kamarások, testőrök, fullajtárok lovagoltak pompás méneken. Két nagy testület lépdelt gyalog: Bécs város tanácsa és törvényhatósági bizottsága, továbbá a minisztériumok egyenruhás tisztikara.

Végre látható lón a drága tetemet hozó gyászkocsi, mely nemes formáival és díszítéseivel valóságos műremek. Nyolcz hatalmas ló huzza. Belsejében a koporsó fekete gyászleplel van beborítva. Két oldalt magyar nemes testőrök és osztrák gárdisták lovagolnak büszke méneken. A gyönyörű menetet magyar huszárok rekesztik be.

Mikor a gyászkocsi a templom elé ér, kürt- és tompa dobpergés hallatszik, a katonaságot imára vezénylik s mindenki leveszi a kalapját.

... Kőriptába fekszik messze idegenben,

Hol virág se nyílik, hol madár se rebben.

Tudom én, tudom én: itt szeretne jobban,

Szíve még holtan is vissza-visszadobban.

Ide húzza lelke, mely itt jár, sohajgat,

Csöndes zokogással rezgeti a gallyat.

Ide húzza-vonja minden édes emlék...

Oh, ha temetője, sirja én lehetnék!

Hogy elaltatgatnám esőrgő patakommal,

Ezerféle hangú méla morajommal!

Suttogó fáimnak zizegő zenéje

Alomszövő dalként borulna föléje.

... Jer, te ősi szélnek hervasztó fuvalma!

Lombjaimat tépd le, gyűjtsd össze avarba.

Kaptál föl és kavargasd fenn a levegőben,

Abban a borongó fekete felhőben.

Szép tündérkirályném koszorúmat várja:

Sirva-ríva sodord a koporsójára!

Zweibrücken-Birkenfeld-Gelnhausen a külön neve. Atyja, Miksa József, 1808 december 4-én született: mint fejedelmi sarj, katonai nevelésben is részesült, bár ehhez a pályához semmi kedve nem volt. Épen azért félretette a kardot és a müncheni egyetemre iratkozott be, hol huzamos ideig történelmi, közgazdasági és természettudományi tanulmányokkal foglalkozott. E mellett kísérleteket tett a szépirodalom terén is. «Phantásus» álnév alatt több drámai költeményt és elbeszélést írt, melyek nem csekély írói képességről tanuskodnak. Írt számos népdalt is, melyekben ügyesen utánozta a nép eszejárását és a különféle délnémet nyelvjáráásokat. Nagyon szerette a zenét is, a cziterázásban pedig valódi mester volt.

Húsz éves korában, 1828 szeptember 9-ikén, házasságra lépett a nemes lelkületű Ludovika királyi hercegnővel, kivel hatvan éven át a legboldogabb családi életet élte. 1837–38-ban nagy tanulmányozó utat tett Keleten, mely alkalommal Nubiát is bejárta. Ez útját «Vándorlások Keleten» című munkájában írta meg és adta ki, mely vonzó előadású útleírás ma is becses. Hazatérte után Münchenben a szép Ludwigsstrasséra néző palotája melletti tágas téren egy nagy czirkuszt építtetett, mely arról volt nevezetes, hogy többnyire a főnemességhez tartozó urak tartottak benne lovas előadásokat.

A fővárosból azonban nem sokára falusi jószágára, Possenhofen ódon kastélyába költözött s ott szinte polgári egyszerűségében élt szerett nejevel és nyolcz gyermekével. 1838 óta a 3-ik könnyű lovasezred tulajdonosa, 1857 óta tábornok és a polgári nemzetőrség főfelügyelője volt ugyan, de e nemű földadataiból csak a ki-kerülhetetlenekkel foglalkozott s ideje legnagyobb részét tudományos és irodalmi munkálkodásnak szentelte, vagy pedig Németország különböző vidékein utazgatott, miközben őrmest vegyült a nép közé, melynek nyelvét, szokásait s mulatságait rendkívül kedvelte; épen azért akárhányszor megesett, hogy mint vadász vagy hegymászó egy-egy alpesi korembába bevetődve, ott nemesak szívesen szöbba állt a mulatókkal, hanem ha zenész nem volt, cziterázott is a fiataiságnak, s igen gyönyörködött, ha legények, lányok jó kedvvel járták a lándert az ő zenélése mellett. Természetes, hogy az ilyen érintkezések szokatlanul kedvelté tették a nép előtt a herceget. De nem kevésbé népszerű volt a neje is, ki meg jótékonyágával, árvák, özvegyek s betegek fölségelésével nyerte meg a nép szívét.

Ilyen szülők körében nevelkedett föl Erzsébet királyné; ilyen szülőkől tanulta és sajátította el azokat a családias érényeket, a melyekkel haláláig tündökölt.

Miksa herceg és neje hosszú családi életében két nagyobb ünnepiességű mozzanat fordult elő: egy arany és egy gyémánt lakodalmom. Amazt 1878-ban, emezt pedig tíz évvel később, 1888-ban ülte meg a mindvégig boldog hercegi pár összes gyermekeik, vejeik, menyek, unokáik és dédunokáik részvétele mellett. A gyémánt lakodalmat azonban nem sokára gyász váltotta föl, mert Miksa herceg 80 éves korában, 1888 november 15-én elhunyt. Az agg hercegné, ki férjénél három hónappal volt fiatalabb, csak négy évig viselte az özvegyi fátyolt, mert 1892 január hó 26-án ő is bevégezte életét.

Az öreg hercegi pár után maradt gyermekek már maguk is előhaladt korúak voltak, midőn előbb atyjukat, majd anyjukat a családi sirboltba örök nyugalomra helyezték.

A család feje, Miksa herceg után születési sorrend szerint az 1831-ben született Lajos herceg lett volna; de ez 1839-ben, hogy Wallersee Henriette bárónéval rangján aluli házasságot köthessen, elsőszülöttségi rangjáról lemondott s így ez a jog öcsésére, az 1839-ben született Károly Tivadar hercegre szállott, ki mint szemorvos nagyhirú s valódi jölteveje a segélyért hozzáfutó betegnek. Károly Tivadar herceg kétszer nősült; első neje, Zsófia hercegnő után a szász királyi családdal, második neje,

Ludovika bajor hercegnő.

Miksa bajor herceg.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZÜLŐI.

Mária Jozefa portugál infanszóné révén pedig a Braganza-házzal juttatta közelebbi rokonságba a bajor uralkodó-családot. E kettő közt, 1834-ben született Helena hercegnő, Thurn-Taxis Miksa örökös herceg özvegye, kinek lányát, Lujza hercegnőt, a német császári családhoz tartozó Hohenzollern Frigyes vette feleségül. A testvérek közt negyedik volt a most mélyen gyászolt Erzsébet királyné, ki, mint tudjuk, 1837 decz. 24-én született Münchenben. Ő utána következett az 1841-ben született Mária hercegnő, II. Ferencnek, Nápoly és Szicília egykori királyának neje, a «gaetái hősönő», ki 1894 vége óta özvegy. Azután következik Matild hercegnő, ki 1843-ban született s most, mint az 1886-ban elhunyt Lajos szicíliai hercegnek, Trani grófjának özvegye él. Erről a hercegnőről olvastuk a hírlapokban, hogy «Schmidt Jenni» inkognito néven zárandokolt el Bécsbe nővére, Erzsébet királyné koporsójához ottan imádkozni s hogy maga a király is csak e kegyeletos tény után váltott vele látogatást. Hetedik volt a testvérek közt az 1847-ben született Zsófia hercegnő, Ferdinánd alençonai herceg neje, ki 1897 május 4-én szörnyű tűzhalált halt a párisi jótékony bazár leégésekor. Végre a nyolcadik testvér, Miksa herceg, 1849-ben született és 1893-ban halt el, csupán özvegyet, Amália szász-koburg-gothai hercegnőt hagyván maga után, ki azonban egy év múlva, 1894-ben szintén elhunyt.

Az egykor oly boldog fejedelmi család most így megfogatkozva és két szörnyű halálesettől lesújtva viseli legújabb nagy gyászát, melyben kivált Magyarország és a magyar nemzet oly igaz részvételt osztozik.

GENFI TÓ PARTJÁRÓL...

Szeptember 16.

Genfi tó partjáról, hegyen-völgyön által,
Fut a gőzparipa lilimterhével...
Szívünk szerelmével, lelkünk bánatával:
De hiába hívjuk, de hiába várjuk:
Mi hozzánk nem ér el!

Koronás árnyai a bécsi sirboltok
Kemény tilalommal az útjába állnak...
Hallg! pedig szíve megdobban a holtak:
«Eressztek engem szeg Magyarországra,
Oda hívnak, várnak!»

«Ti maradjatok itt... Csak egy bájjon vélem:
Sudarában törött én dali hajtásom,
Duna szongó partján, Gödöllő kertjében,
Ott hadd pihenjünk el valamely napfényes,
Virágos tisztáson...»

«Ott hadd nyugodjunk mi... Magyar köny öntözte
Virágok nőjének a mi sirunk halmán,
Ott hadd álmodjunk mi... Magyar szív költötte
Dalok ringassanak, arra bolyongók a
Kóbor szél fuvalmán...»

Igy dobog a szent szív. Hiába, hiába!
Meg nem hallgatják a zord hatalmu árnyak,
Magukhoz idézik!... Szép Magyarországra
Néma borongással csak a gyászsál terhes
Őszi felhők szállnak.

Lampérth Géza.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ-ALAP.

A királyné emlékeztetése országos alapot gyűjtenek a magyar hölgyek. Az országos nőképző-egylet szeptember 21-ikére hívta össze e végből az összes nőegyleteket közös tanácskozásra, s azok küldöttei meg is jelentek. A tanácskozás az új városház termében ment végbe.

Az elnöki széklet özv. Teleki Sándorné grófné foglalta el; mellette jobbról Jókai Mór ült, balról a Nőképző-egylet jegyzője: Rosenberg Augustus. Az elnöklő grófnő lelkesen fejtegette a tanácskozás célját, olyan emlék állítását, mely örökké hirdesse az utókornak, hogy Erzsébet királyné volt a magyar nemzet őrangyala. Indítványozta, hogy ehhez járuljon hozzá az értekezlet, valamint ahhoz is, hogy legfelsőbb helyen tolmácsolják a nőegyletek részvétét. (Általános helyeslés.)

Jókai Mór szövege ezután így:

Tisztelt gyülekezet! Még vérzik a seb, melyet a végzet mindnyájunk szívén ütött s a magyar hölgy-

világ lelkében már életre kelt az eszme e sebet begyógyítani. Mi lehet a csodáir, mely ilyen sebet begyógyít? A kegyelet, a jótékonyosság. A kegyeletnek kifejezést fog adni az országemelte, az örök időnek szánt emlékszó és a nemes érzék emlékoszora, a jótékonyoságnak a magyar nők által tervezett alap. Az emlékszóbornak méltónak kell lenni mind nagyságban, mind szépségben a magyar nemzetnek. Létre kell annak jönni minél előbb. Türelmetlenül várjuk! Ha lehetne, egy év alatt, — nem: egy hónap alatt, — egy álomlátás alatt szeretnők azt lombos fáink sudarai közül kiemelkedve látni. A jótékonyosági alap eszméjének már megvalósított mintaképet találjuk magunk előtt a francia nemzetnél. Annál a nagyobbik francia nemzetnél, melyet nem a ledér poézis, nem a politikai szenvedély ismert meg velünk; hanem a humanitárius intézmények, melyekben a francia nemzet zöme tündökölt. Ott van a Montyon-díj, melynek kiosztását évenként, mint országos eseményt szokták megünnepegni. Erény-díj-nak hívják. De az nem a közönséges értelemben vett erénynek a jutalmazása, mely különben is önmagát jutalmazza meg, hanem a titokban működő jó szívé, a ki nem kérkedik, hanem kereset magára. Csak szegények kapják. Szegény leányok, kik árván maradt testvéreiket kezük munkájával fölnevelik, — cselédek, kik gazdájukat hűségesen ápolják, még akkor is, mikor az nyomorba jutott, — tanítónők, kik elhagyott gyermekeket gyűjtöttek maguk körül, — munkások, kik vidékük nőit házi iparra tanítják, kenyérhez juttatják, — ápoló jó szívek, kik ragály idején önfeláldozással enyhítik a mások szenvedéseit. Így értelmezik ott az erényt, az ilyen jutalmazzák meg. S ez a kitüntető jutalom megemlesteri a szegény néposztály lelkét. Mikor azt látja a nép, hogy előjárói nemcsak a gonosztevéket igyekeznek felkutatni, hanem a jöltevé, a becsületes szegény embernek is utána járnak, megkoszorúzzák, megjutalmazzák. Így támadnak a szegény nőknél az «optimisták» ek. Még két más Montyon-féle alapítvány is van: az egyik közhasznú, népfelvilágosító könyvek írói, a másik az emberiség közhasznára szolgáló találmányok szerzői számára. Ez a Montyon egy egyszerű ügyvéd volt a század elején, ki vagyonát szorgalommal szerezte s az egészét alapítványnak hagyta e nemes célokra. Egész alapítványa ötven-ezer frank volt. És most ez az alap a francia nemes lelkék részvéte által felszaporodott öt millióra. S ez mind az emberiséget, a népszellem-nemesítés munkájának szolgál. És Montyon neve meg van örökítve hazájában. Dinasztiák múltak el: Bonaparték, Bourbonok, Orleansok, — Montyon neve mindig fennmaradt. Hát mi, nemesen érző magyar nemzet, ne örökítenék-e meg a mi dicsőséges emlékü Erzsébet királynéknak nevét a jótékonyosság, a népszellem-nemesítésének örök hatását intézményével? Hogy a midőn Magyarországon az erényt megkoszorúzzák, dicsőült királynéknak emlékét koszorúzzák meg!

Jókai beszédét meghatottan hallgatták végig és hosszasan eljeneztek. Ugyancsak Jókai terjesztette elő az országosan közbe teendő felhívást, mely egész terjedelmében így hangzik:

Felhívás

Erzsébet királyné emlékszórára, ércszoszorójára és jótékonyosági alapítványára való adakozásra.

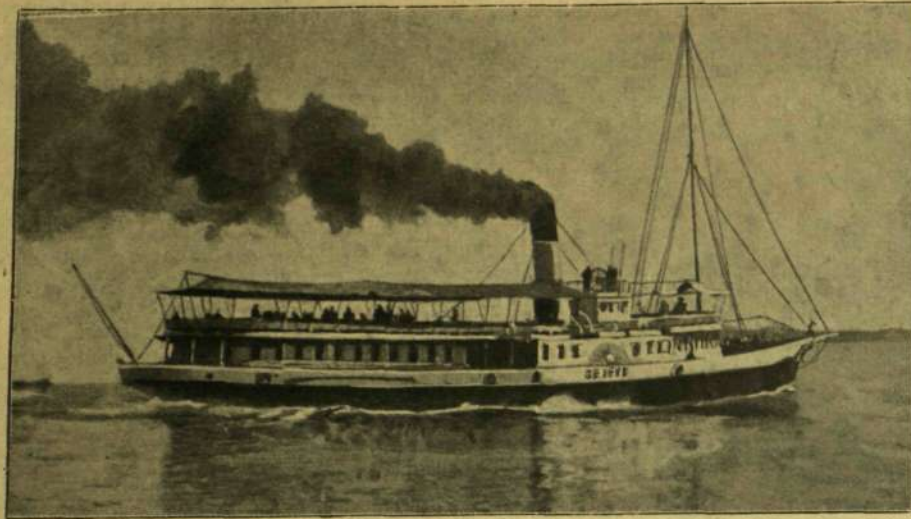
«Bizonny sirathatják őt a magyarok, mert legjobb barátjokat vesztették el benne».

«A koronás király ezen emlékezetes szavainak visszhangot kell támasztaniok minden magyar szívben, de különösen minden magyar honleány szívén».

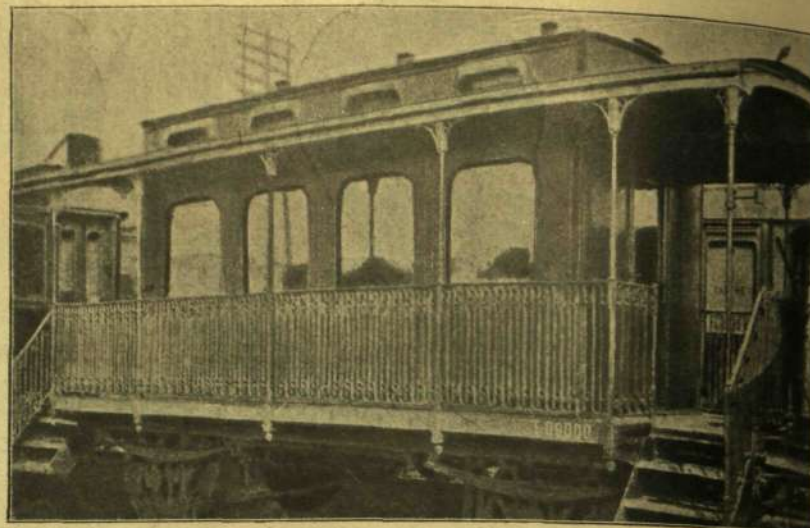

Lechner fényképe után.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ TEMETÉSE. — A gyászenetet megőrzése a kapuzású templomhoz.

A «Genève» hajó, mely a haldokló királynét Genfbe visszazárlította.

A vasúti kocsí, melyben a királyné holttestét Genfből Bécsbe szállították.

ben. Ennek a visszhangnak azt kell válaszolni: «nem veszítettük őt el: miénk lesz az égből, miénk marad lelkünk szent emlékében, melyet gyermekeinkre hagyunk örökségül: — miénk lesz e haza szentelt földén márvány emléksobrának, mely hirdetni fogja a késő századoknak, hogy volt Magyarországnak egy királynéja, ki tökéletes mintaképe volt a királynénak és a nőnek, a ki viselte koronáin és töviskoszorúin kívül az érények csillag-körfényét föltek homloka körül. Az emléksobornak a magyar nemzet haladottsága látható monumentumát kell képeznie. Ez emléksobornak egyesülni kell mindannak, a mi nagy, szép és eszményi. A magyar nemzet honleányainak kell felkarolni ez emléksobor létesítését minél gyorsabban, haladéktalanul. Ezen esztendőjében a gyásznapnak az legyen a pompánk, a mit a haza oltárára teszünk le áldozatul. A magyar nővilághoz szólunk, melyet nem oszt széjjel se pártviszály, se gyűlölet; de melyet egyesít, összetart a közös hazaszeretet. E közös szent érzelem nevében indítjuk meg országszerte

az adománygyűjtést Erzsébet királynénak emlékére. Az emléksobor és a magyar hölgyek által tervezett nemes érczoszorú költségein túl fenmaradó összeget fordítsuk a magyar hölgyek által létesítendő jótékonyági és érényjutalmazó alap megteremtésére. Bizunk, hogy ez alap olyan nagy lesz, mint a magyar nemzet hálája, szívének nemessége: megfelelő Erzsébet királynénak áldott emlékének!»

Jókai szövegezését egyhangulag, lelkesedéssel fogadták el.

Az elnökö grófnő előadta ezután, hogy a nagyszabású mozgalom megindításának hármasszámú célja van: 1. a befolyó pénzekből érczből készült diszes koszorút, mint a magyar hölgyek koszorúját helyeznek Erzsébet királyné koporsójára; — 2. tekintélyes összeget juttatnak a királynénak Budapesten emelendő szobrára; — 3. az alap megmaradandó részét emberbaráti célokra fordítják.

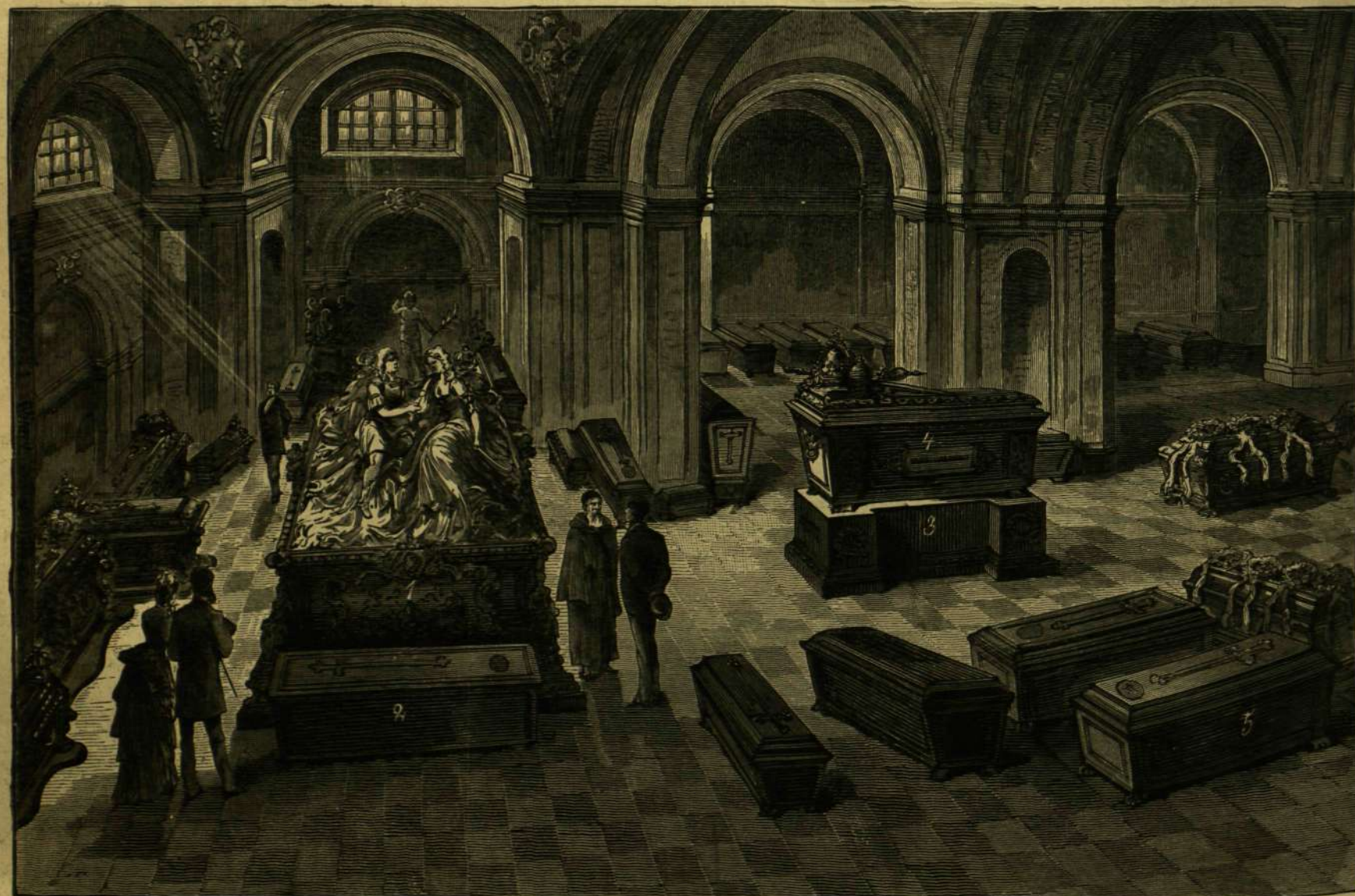
Egyhangulag helyeselték az indítványt, s

mindjárt megválasztották az Erzsébet királyné-alap bizottságának elnökségét és ügyvezető-bizottságát a következőkben:

Elnökök: Andrássy Aladár grófnő, Batthyány Lajos grófnő, özv. Károlyi Gyula grófnő, Károlyi Sándor grófnő, Károlyi Tibor grófnő, özv. Teleki Sándor grófnő. Jegyzők: Bacher Vilmosné, De Gerando Antónia, Katona Lajosné, özv. Nendtvich Gusztávné, Rozenberg Augusztina, Sebestyén Gyuláné, Ügyvezető-bizottság: Jókai Mór (elnök), Emich Gusztáv, Halmos János polgármester, Hegedűs Sándor, Horánszky Nándor, Lánzy Leó, Perczel Béni, Tabódy József, Weisz Berthold.

Az elnökö köszönetet mond a gyűlés minden egyes tagjának s különösen Jókai Mórnak, a ki elbűvölő szavaival bizonyára sikerrel vezeti a nemes törekvéseket. (Eljenzés.)

Nagy hatást keltett Jókai ama kijelentése, hogy az ügyvezető-bizottság elnökségét szomorodott szívvel fogadja el, mint kitüntetést, a mely súlyos terhet fog rá ruházni, de bánatos királyné szavával tart s ő is azt mondja: «Viselni fogom a reám mért kötelességet, a mint öreg csontjaim engedik».

1. Mária Terézia és férje, — 2. II. József császár, — 3. I. Ferenc császár és király, — 4. I. Ferenc második neje, Mária Terézia, — 5. Napoleon reichstadti hercege koporsója.

AZ URALKODÓ-CSALÁD SIRBOLTJA A BÉCSI KAPUCZINUSOK TEMPLOMÁBAN.

A MAGYAR BÚTORZATÚ SZOBA.

Túry Gyula rajza.

A BAROMFI-UDVAR.

Cserna Károly rajza.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MAJORJA.

A KIRÁLYNÉ MAJORJA.*

Még a bécsiek közül sem sokan tudják, hogy Erzsébet császárné és királynénak Bécsben majorja van, s természetesen annál kevésbé lehet erről tudomásuk a magyaroknak, habár e csendes zűg ügyszólván egy darabka Magyarország a Nagy-Bécsben, még pedig ennek XIII. kerületében, melynek előbb Hietzing volt a neve.

Ha a hietzingi temető falánál kissé lejtősen elvonuló úton haladunk el, — hol annyi nevezetes halottat vittek már az utolsó nyughelyre, — napos dombhátra érünk s szemünk előtt mindenfelé kies, zöldelő völgyek, magaslatok tűnedeznek fel. Úgy egy jó puskalövésnyi távolságban házak fehérlenek: Hetzendorf házai.

Itt már köröskörül császári és királyi birtokok terülnek el s gyönyörű, fejedelmi kilátás nyílik mindenfelé. Különösen, ha az útról balra egy szűk kocsútra letérünk, mely egy réten keresztül az erdő széléhez visz. A déli nap sugarainak fényében úszó sötétzöld lombok díszlenek. Hol vagyunk? Az irány megfigyelése után azonnal tájékozódunk. Hiszen ez az egykori császári fátyanos! A „Tivoli” mögött, mely a Schönbrunn mögötti dombot koronázó gloriétte mögött van. Ugyan az a domb, melynek széles hátán épen a napfényben gyönyörködünk. Ez volt a fátyanos, amelylyel azonban felhagytak.

Hanem a fátyanosból valami jobb lett: a királyné majorja, melyről még a hietzingiek sem sokat tudnak. Egy, a világtól távol fekvő idyll, múlt századbéli „solitude”, de nem udvari, hanem falusi solitude, teljesen zárt, hova csak maga a Nagyasszony vihetett el valakit kedveltjeinek kis köréből. Nem is úgy kezelik a királyné magánhasználatára szánt majort, mint a pompás nyári palotákat és állatkerteket. Kezelőnöje a királyné legbizalmasabbjainak egyike: Ferenczy Ida, a kitűnő magyar gazdasszony. Ferenczy Ida a schönbrunni park hietzingi kapuja mellett lévő úgynevezett

* Boldogult királynénk emez egyik kedvelt helyét ismertető közleményünk még a múlt őszi és tavaszi folytán készült, midőn két rajzoló művésznünk, Cserna Károly és Türy Gyula, a „Vasárnapi Ujság” szerkesztősége részére nyert engedély alapján, számos felvételt készített az érdekes majorról, az ismertető czikket pedig fölkérésünkre Hevesi Lajos, Bécsben lakó s a bécsi dolgokat oly jól ismerő jeles tárczaírónk írta meg. A rajzok azonban eddig nem készülhetvén el, ez ismertetés közlésére, fájdalom, csak most, e szomorú alkalomból kerülhetett a sor. — Szerk.

AZ ISTÁLLÓK.

Cserna Károly rajza.

„Stöckelgebäude”-ben lakik és a királyné majorjával külön telefonon érintkezik. Semmi sem történhetik ott a nélkül, hogy ő meg ne hallaná.

A major kökerítésének kis ajtaja előtt megállva, megnyomjuk a csengettyű gombját, az ajtó kinyílik és megjelenik a majoros, „Ő Felsége kamarái majorosa”. Magyarul is beszélhetünk vele, felföldies kiejtése ebben nem fog bennünket akadályozni. Ferenczy kisasszonytól írásbeli igazolvánnyal vagyunk ellátva s így beocsát bennünket. Árnyas lugasba lépünk; fölöttünk óriási tehén-kolomp lóg, melyre az ezredévi kiállítás különféle részletei vannak festve. A királyné a kiállításon vette.

Itt egy hosszú, földszintes házba jutunk, ez az egykori erdészlak, melynek jobb oldali sarkához az egyemeletes istállót építették. Előszobájául egy keskeny folyosó szolgál. A falakat tehénfajokat ábrázoló Blaas-féle színes nyomatú képek és magyar szarvasmarháknak Erdélyi által készített fényképei díszítik; a képek közt és az ajtó fölött tarka festésű magyar tányérok és kancsók vannak elhelyezve.

A jobb oldali ajtón belépve, meglepődve állunk meg. Ez a királyné ebédlője. Ennél magyarabb szobát képzelni is alig lehet. Már a színek legelső hatása is nemzeti: a falak és a mennyezet világos, majdnem fehér, a palló zöld szőnyeggel bevonva, a többi fa házi eszköz

a legelénkebb piros, hamisítatlan tulipános stílusban festve. A két ablak közti falon házi himzésű esikoszorú közt áll a nagy ebédlő asztal hat székekkel és egy pamaggal, e fölött egy fali tükör. Sehoh sincsenek párnák; minden fából van, pirosra és tulipántokkal festve. Nem hiányzik a faláda, valamint a padka sem, melyen belül a búbos kemence terpeszkedik, nem agyagból tapasztott s fehérre meszelt kemence ugyan, hanem egy fényes, fekete golyó-alakú cseréplemezekből rakott kályha. A pohárszék nagyon oda illik ehhez a szomszédsághoz, s még inkább, ha az ember felnyitja és a benne levő csinos edény- és üvegkészletet szemügyre veszi. A közeli sarokban egy egyszerű fehér kampós bot áll, a házi asszony tulajdona. A másik sarok szögletében egy kis fali szekrény van, melynek ajtajára egy csereporsóban álló természetes nagyságú, igen sikerült tulipánbokréta van festve. E szekrény alatt kancsók közt egy csapra ütött hordócska áll. A szekrény fölött a virágokkal és barkákkal díszített feszületet látjuk. A tükör mögé pávatoll bokréta van illesztve. Odább egy schwarzwalderi fali óra ketyeg, melyre magyar rózsákat festettek. És az ajtófélen még a naptár is ott lóg egy hatalmas kulacs mellett. Az ajtó mellett nem hiányzik a szenteltvíztartó sem, mely fölé olvasót akasztottak. Az ajtó szemöldökfáján és az ablakráján egy-egy kitömött fecske ül; úgy tetszik

Cserna Károly rajza.

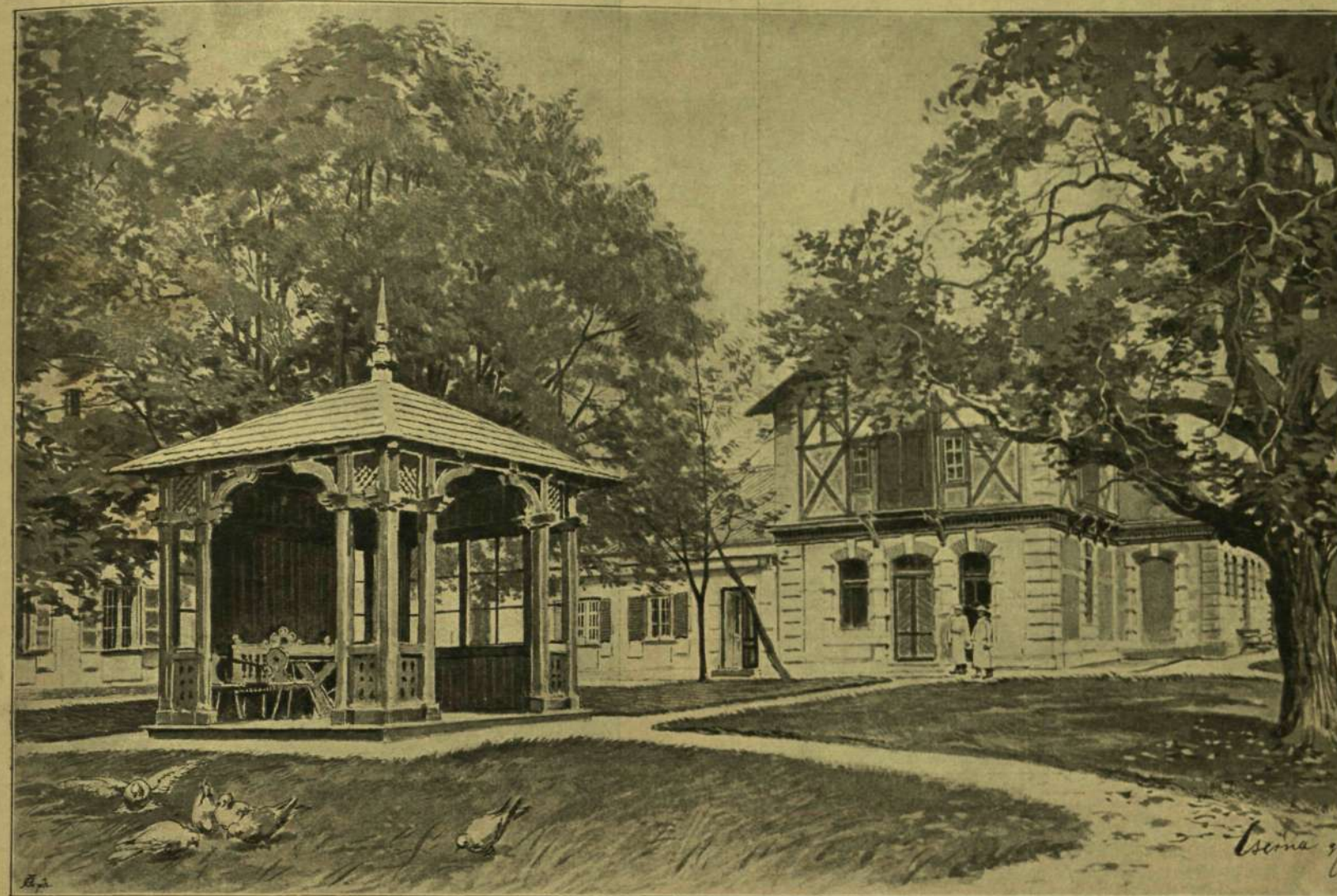
PIHENŐ A MAGYAR SZOBA MELLETT.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MAJORJA.

Türy Gyula rajza.

BÚBOS KEMENCE A MAGYAR BÚTORZATÚ SZOBÁBAN.

A PAVILLON.

MAGYAR JÓSZÁGOK.

Cserna Károly rajza.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MAJORJA.

A TEJESKAMRA.

TEJIVÓ SZOBA AZ ISTÁLLÓ ELŐTT.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MAJORJA. — Csorna Károly rajza.

mintha most repültek volna a szobába. Valóságos eleven szoba ez, melynek berendezése nem a bútorkereskedő kezéből került ki. Mintha falun volnánk, az Alföld kellő közepén, egy jómódú gazdánál, aki még megmaradt természetes egyszerűségében. Foksz vagy fukszia nem virít ablakaiban, hanem egyszerű falusi virágai vannak: muskátli, rezeda és árvácska. E szoba berendezését maga a királyné állapította meg, ő választotta a piros színű butorokat is. A szoba díszítésére szolgál ifjabb Vastagh Györgynek egy híres magyar bikáról természet után készített kis szobra, mely ott áll egy sarokban, magas talapzaton, zöld növények lombjaitól körülvéve.

A szomszéd szoba a felső asszony öltözőszobája. Csupa nádfonatos a bútort, még az íróasztal lapja is fonva van. Különben csak közönséges asztal, fehér-piros kalotaszegi varrottassal leterítve. Az asztal fölött egyszerű bambuszkeretben Mária Valéria főhercegnő fényképe függ. A főhercegnő három gyermeke együtt van lefényképezve, és ez a kis kép a tintatartó mellett két csinos dísztárgy közt áll; ezek egy fényes, fekete szőrzű fehér szarvú bika, meg egy tehén bronzból öntve. Mind a két alak az asztalterítón áll talapzat nélkül, mint akár valóságban. A nádfonatú balzac-ot egy keleti színekben pompázó torontáli szőnyeg takarja. A bosnyák ablakfüggönyök fehérek, apró virágos mustrákkal. Nemzeti háziipar termékei. Ferenczy Ida ilyenekkel szerelte föl ezeket a helyiségeket. A falakon Stuckenberg Ferenc által festett szarvasmarhákat ábrázoló képeket látunk. Közben egy angol aczélmetszet, „the foster mother” (a nevelő anya) Bromleytől, mely egy borjútető angol leányt ábrázol. Van továbbá itt egy régi „sublad” mesterségesen barnított fából. Ezen két dobánytartó áll, de nem a dobány kedvéért, hanem mivel formájuk két egyenesen álló medvét mutat. Az ezredévi kiállításon megtetszettek a királynénak. Mellettök egy közönséges nagy

faláda áll, melynek vidám, tulipános festése nagyon csinos.

Most a kis udvarra lépünk ki, mely a ház és az istálló-épület között terül el. Csúcsos tetejű, csinos épület az istálló, melynek padlás-ablakából széna látszik ki. Az istállót 1866-ban Schottenbeck műépítész építette. A barna fából készült előcsarnok egy remek ivószoba, melyben természetesen csak tejet isznak. A mennyezetén Brioschi Antaltól festett apró képeket látnunk szegélyszerű sorozatban körös-körül. Először egy pusztai tájképet, melyben a főszerep a szénás szekérnek jut; aztán a gulya haza terelése; odább egy jelenet a tyúktáskából, tojásokkal telt kosarak, szénakaszálás, tehénfejés, csibék gondozása, mindezt meztelen apró gyermek végézik, s mint jó gazdasághoz illik, kora reggeli időben. A főfalnál egy eredeti, két szárnyával kiszokellő pohárszék van, melyen ifjú Vastagh Györgytől mintázott két tehénalak áll. Jobbra egy barátságos ablakmélyedés nyílik asztallal és padokkal mellyel friss tejivásra kényelmesebbet kívánni sem lehet.

Az ivószoba mögött van az istálló. Egy cselelőszoba mellett elhaladva, a csatornához érünk, melyen a szénát a padlásról lecsúsztatják. Az istállóban egy köburalatú középfolyosótól két oldalt tizenkét tehénre való állás van. Minden egyes állás fölött az illető tehén leszármazási táblája és egyéb rá vonatkozó jegyzetek olvashatók. Télen, ha tizenkettőnél kevesebb tehén áll az istállóban, a hőmérsékletet Meissner-féle gőzfűtés szabályozza. A hőmérő a falon függ. Ugyanott vannak fölakasztatva a fehér zubbonyok is, melyeket a tehenészek fejéskor viselnek. Innen a borjúistállóhoz érünk, melynek elrekesztett rácsos helyiségében a kis borjúkat tartják. Odább a betegistállót, a lóistállót és a tyúktaláljuk. A tyúktól mögött a nagy napóra alatt egy pajta van faskamrával.

Ezenkívül még két érdekes helyiség van, melyeket szintén meg kell tekintenünk. Egyik a

tejeskamra, sokféle legújabb szerkezetű készülékkel, edényekkel és számos üvegekkel, melyeknek fehér porcellán dugaszain „Ő Felsége udvari majorja” felírás fölött korona látható.

A legfinomabb bort nem kezelik több figyelemmel, gonddal és tudománnyal, mint e major tejét. A közeli edénykamrában két telefon van: egy állami és egy Ferenczy Ida kisasszony számára.

És most menjünk ki a szabadba, a marha-állomány megtekintésére! Egy két oldalt nyílt fapavillon közelében, hol a királyné néha a szabadban reggelizni szokott, terül el a tágas marhaállás. Fejés ideje lévén, sok tehén van együtt; máskor a tehenek a távoli réteken legelnek. Az egész major 29 hold rétből és 3 holdnyi zöldtakarmánytermő földből áll. Ez a terület Hetzendorf felé nyúlik, s a két végén sűrű erdővel szegélyezve, melynek hátsó része a schönbrunni parkkal egyközűleg húzódik.

A királyné minden egyes tehenét, még a legújabb Borszniából ide került két új tehenet is névszerint ismerte. Egy különös osztályban két hatalmas bika áll, melyekre szép körte, alma, szilva és cseresznyefák vetnek árnyékot. A réten óriási tölgyfák s azok tövében kényelmes padok vannak. Dél van; a tehenek nem bognak, a tyúk nem kodácsolnak, a galambok esendően röpködnek a dűcz körül. A kerítésen kívül álló két bosnyák tehén hazája után búslakodik, pedig itt bizony sokkal jobb dolguk van, mint otthon volt.

A zöld réteken végig az erdő felé ballagunk. A levegő a nyári hőség mellett is oly üdítő, oly enyhe. A fák közt valami székérfélt látunk, csak hogy a keréknyomok itt-ott a gyepek földön is végig vonulnak. Balra egy egyenes fásor a schönbrunni gloriétthez vezet; ez is nem annyira ültetett fásor, mint inkább erdőátvágás, melynek zöldelő pázsitján vigan tenyészik a fák.

Most egy tóhoz érünk, melynek csendes

sima felszínű vize egy keretbe foglalt tükörhöz hasonlít. Csónak nincs rajta, hattyú sem úszik benne; aféle kis tengerszem ez, szelíd, dombos vidéken. Ez a tó azt teszi, a mit akar. Némelykor zöld hártával van bevonva s olyankor rendkívül festői; máskor ismét nádas burjánzik rajta; külsejét szereti változtatni. De azért mindenkor kedves és végtelenül csendes. Tovább benn az erdőben kavicsozott sétautak vezetnek minden irányban. De ott is csend és nyugalom uralkodik, mintha az ember nem is Bécsnek egyik kerületében járna.

Ez a nyugalom oázisa, melyet királynénk magának alkotott. Az órákat, melyeket magának e célra szánhatott, úgy töltötte el, mint akár-mely régi szabású magyar gazdasszony őseitől örökölt kis birtokán. Mindennel törődött, a tej minőségével ép úgy, mint a takarmány terméssel, minden ember, minden állat sorsával e magányban. Egyszerűen és kegyesen uralkodott ebben a kis világban, melynek az ő jelenléte különös érdekességet kölcsönözött. Ez a major, melynek még külön neve sincsen, egyike a föld azon pontjainak, a melyekre a régi görög világban az istenek le-lezállottak, hogy egy pillanatig csupán emberek lehessenek.

Hevesi Lajos.

A GENFI GYILKOSSÁG.

Felejtetlen királynénk halálára vonatkozó múlt heti képeink egyike áttekintést nyújtott a Mont-Blanc rakpartról, melyen a szörnyű gyilkosság történt.

Láthattuk e képen, hogy a merénylet színhelye a már múltkor bemutatott Brunsvik-szobor melletti tér volt, mely szobor a Mont-Blanc-rakpart főterének közepén áll, a genfi tavon járó helyi hajók kikötőjének közelében. Itt a szobortól néhány lépésnyire van a Beau-Rivage fogadó, hol a királyné, ki Cauxból pénteken érkezett ide, megszállott. E fogadóhoz közel van a gyilkosság helye. A gyönyörű rakparton pár perc alatt lehet járnai a gyilkos támadás színterének egész környékét.

A királynénak, hogy a Beau-Rivage fogadóból a „Genève” hajóra jusson, a tó rakpartján a Mont-Blanc-tér mellett, a Brunsvik-szobor előtt kellett elmennie. Kévéssel aztán, hogy a szobor mellett elhaladt, a járda szélén vaslánczsal körülvett fiatal hárs mellett ment tovább Sztáray Irma grófnővel. E fák egyikénél állva leskelődött reá a gyilkos, állítólag egy ősz szakállú, magas ember társaságában, ki

azonban azóta nyomtalanul eltűnt. A leskelődő nem vonhatta magára a figyelmet, mivel a nyílt téren sokan járkáltak és álldogáltak; ugyanott állomásozott néhány bérkocsi is. A gyilkos valószínűleg már megtudta a fogadó személyzetétől, hogy a királyné mikor megy a hajóhoz s így csak azután foglalt állást a fák közelében, mikor látta, hogy a királyné inasa már elszállította a csomagokat a hajóra. Különben előre rohanása és a királyné megsértése oly rögtönös volt, hogy első pillanatban maga Sztáray grófnő sem gondolt merényletre, sőt meglepetésében azt hitte, hogy valami részeg ember támadt a királynéra, ki a járdáról a homokos útra esett, de rögtön felkelt s akkor még nem érzvén különös fájdalmat, a támadónak utána sem néztek, hanem folytatták útjukat a „Genève” hajó felé, mely a megsebesítés helyétől még 150—200 méter távolságra volt.

A gyilkos gaztette elkövetése után törét eldobva a Mont-Blanc-téren át a Brunsvik-szobor mellett a Rue des Alpes nevű utcába futott. Egy villamgyári munkás, Chamartin Lajos, ki a támadás elkövetésének közeli tanúja volt, abban a hiszemben, hogy ez a futó ember az

FEJÉS.

Csorna Károly rajza.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MAJORJA.

PARKRÉSZELET.

Csorna Károly rajza.

általa nem ismert úri nőtől lopni akart, üldözöbe vette, két kocsi segítségével el is fogta és átadta egy rendőrnek. Az elfogói közül egyiknek sem volt sejtelve sem arról, hogy mily nagy gonosztevért kerítenek kézre. A gyilkos maga mondta el tettét minden megindultság nélkül a rendőrség épületében. Különben tudvalevőleg maga a királyné sem sejtette, hogy megszállt; eleinte azt hitte, hogy az óráját akarták ellopní.

A gyilkoló fegyvert jóval ezután találta meg a Rue des Alpes 3-ik számú házának házmestere. Mint képünkön láthatjuk, ez egy háromszögletű véső alakú tör, összesen 11 centiméter hosszú, melyből 5 a fagóra jut. Vége le volt törve, de valószínűleg csak akkor tört el, midőn a gyilkos a kövezetre dobta; vérvonokat nem találtak rajta.

A gyilkosság hírének elterjedése nagy izgatottságot keltett Genfben. Igen sok kereskedő rögtön bezárta üzletét a gyász jeléül, s minden hivatalos épületre kitűzték a gyászlobogót s a Beau-Rivage fogadót, hol a királyné holttestét egy kápolnaszerűleg díszített szobában elhelyezték, tömegesen látogatták. Még azon este elhatározták, hogy a gyászuakat tüntetésszerűleg is kifejezik s a következő nap délelőtt 11 órakor több ezer ember vonult el rendezett sorokban s kalaplevéve, némán a halottas-szoba ablakai előtt. A királyné kísérete Berzeviczy tábornokkal és Sztáray grófnővel a fogadó erkélyén állott ez idő alatt, miközben a harangok is folyvást zúgtak.

Múlt számunk képeinek kiegészítésül most néhány újabb képet közlünk, melyek közül egy azt a végzetes jelenetet ábrázolja, midőn a királynét, ki Sztáray grófnővel ép a hajóállomás felé halad, Luccheni törével megsebesíti. Másik képünk, melyet egy genfi szemtanú vázlata után Goró Lajos rajzolt, azt a jelenetet tünteti föl, midőn az elalélt királynét hordágyra fektetve, leviszik a „Genève” hajó fedélzetéről. Harmadik képünk a gyilkos eszközt látatja, mely Nagyszasszonyunknak sok szenvedéstől megtört szívét átaljarta s belőle az életet kioltotta. Az első kép Beltrame olasz festő a gyilkos tett színhelyén készült vázlatának a másolata, a mely rajzot először a milánói „Illustrazione Italiana” közölte.

A KIRÁLYNÉ HALÁLÁRÓL.

Jelenleg Németországban, Schlagenbadban időző munkatársunknak, Szűry Dénesnek lapunk szerkesztőjéhez szeptember 14-én intézett magánleveléből közöljük a következő sorokat:

Itt ért annak a gaztettnek a híre, mely izgalomban tartja az egész világot s a mely külö-

nösen mi nálunk annyi igaz könnyet sajtol ki a szívekből; mert hát az tagadhatatlan, hogy ennek a mi monarchiánknak polyglott elemei között mégis csak mi hozzánk húzott az ő rokonszenve és lelke leginkább. Nyilvánvaló jele annak az, hogy mindig magyarok voltak a környezői. Most is a végső öröklést két magyar adja az ő, most már szenvedni megszűnt tete-mének. De azért a tengerinyi sok külföldi lap közül egy sincs, a mely fölé mint magyar királynéről szólna. Az «osztrák császárné» esete tárgyalatik az angol, francia, német és orosz lapokban kivétel nélkül.

Ezt azonban csak az én sovínizmusom juttatja eszembe mellékesen, mert hisz itt a földolog maga a tett.

Én bevalom neked, hogy csak könnyek között tudtam az első két nap híreit olvasni. Agyonszürni ilyen lelketlen gasszággal egy beteg, 61 éves asszonyt, a ki soha senkinek se ártott, s a ki a természet poézisével gyógyította össze-vissza marcangolt szívét: az elvetemült-ségnek olyan foka, a melyet ebben a mi romlott századunk végső napjaiban se mertem volna álmodni.

Én értem a fanatizmust és értem, ha valaki kést fog a politikai ellenfélre, midőn azt látja, hogy az ellenfél eszméi diadalmaskodnak, — olyan eszmék a melyeket ő meggyőződés szerűleg kárhözatosaknak tart a közjóra; — de hogy egy gondolkodó ember előálljon s tört döfjön egy «eszme» czéje alatt egy asszony szívébe, a ki köztudomásulag kizárólag csakis asszony volt, s a ki minden olvasni tudó szemében megszűnt császárné lenni és pedig a saját lelke szükségletéből eredő önelhatározással: hát itt aztán nem hajlok meg az eszme előtt. Ez a kor perversitásának a nyilvánulása.

Aztán milyen gyáva módon végzett azzal a jóságos lélekkel. Ráesett olyan földön, a hol nem ismerik a «fogát fogért»-nek az elvét, s mikor végzett: a helyett, hogy kitárta volna a tömeg előtt a mellét azzal, hogy «én vagyok az, a ki egy eszme szolgálatában tettem a szűrást», lépőkni való sunyisággal futásnak eredt. Én meglehetősen humanista vagyok; de itt nem sajnálnám a fejemet törni a fölött, hogy mifele kinokat találjak ki ennek a nyomorultnak a számára.

Most, hogy már nyugodtan fekszik ott a genfi tó partján egy egyszerű szobában ez a sokat gyötört szívű mártír keresztül döfött szívvel: egy megnyugtató mozzanatát mégis látom a Végzet kezének.

Szívbeteg volt s a végzet a szívét szúratta oly módon keresztül, hogy fájdalma nem volt Neki, s meghalt a nélkül, hogy tudta volna, hogy az a nyomorult adta neki a megváltó döfést...

Szűry Dénes.

A KIRÁLYNÉ.

Erzsébet királyné a sirboltban nyugszik már. A gyász még egész komorságával és fájdalommal nehezedik ránk, s az emlékeztet és hála egész Magyarországon virraszt a halál után, a sir fölött.

A gyász külső jeleit Magyarország egy hónapig viseli. Addig lobognak a fekete zászlók a középületeken és magánházakon, s a fátlyolt és gyászruhát is addig viselik. A multságoknak nincs helye. A tervezett ünnepélyeket elhalasztják. Minden egyesületben, társulatban nyilatkozik a közérzés, a bánat.

A megható részvét közepette megszólalt, a kit legközelebből ért a csapás. A király a temetés előtti napról, szeptember 16-ikáról kelteve szózatot intézett «népeikhez», kiknek rész-

véte enyhítón hatott el szívéig. «Megható összhangban cseng minden ajakról a panasz a pótolhatatlan veszteség fölött, mint hű visszhangja annak, a mit lelkemben érzek», — mondja fájdalomában a király, s a fájdalom közösségében újabb, benső köteleket lát fűződni a trón és a haza közt. Népeinek változhatatlan szeretetében megerősítve érzi azt a kötelességet, hogy a rábizott küldetésben kitartson, megerősíti ő Felségét a siker reményében is.

Ő Felsége a királyné emlékeztetésének megörökítéséről is intézkedett. Erzsébet-rendet alapított nők számára, kik hivatáskörükben kitűnnek, s a társadalom, nevelésügy, jótékonyosság és vallás terén szereznek érdemeket. Az első, kit ő Felsége az Erzsébet-rend nagykeresztjével kitüntetett, Sztáray grófnő, a királyné udvarhölgye, ki halála órájában is mellette volt.

Beltrame olasz festő vázlata után.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ HALÁLA. — Luccheni merészelete.

összegek igénybevételével Budapesten felállításra végett azonnali megfelelő intézkedések tételének.

3. §. A tett intézkedésekről, azok eredményéről és az emlék ügyéről általában az országgyűlés mindkét házának minden év végén jelentés tenné mindaddig, míg az emlék tettel felállítva nem lesz.

A kegyeletnek mely megnyilatkozása a királyné szobrára megindult adakozás. Mintha mindenki mielőbb látni akarná a késő idők nemzedékének átadandó emlékművet, oly rohamosan gyűlnek az adományok. Valódi nemzeti emlék lesz Erzsébet királyné szobra, mert szegény és gazdag hozzájárul. Egész Magyarország jól érzi, hogy ha nincs itt Erzsébet királyné sírja, dícsőítő szobrának itt a helye.

Országos mozgalmat indítottak a magyar nők is az országos nőképző-egyesület vezetésével. Ők is a királyné emlékének hathatós megőrzésén fáradoznak, s az emlékeztetéshez a házias és jó cselekedetek koronkénti megünneplését akar-

Gyászme a Mátyás-templomban. Szeptember 24-ikén, szombaton délelőtt a bibornok herceggrímás egyházi pompával gyászmisét mond a budavári Mátyás-templomban. Jelen lesznek: a kormány, a törvényhozás mindkét háza, az egyházi főhatóságok, zászlós urak, a hadtestparancsnokság és honvédfőparancsnokság, az országos központi állami hatóságok és hivatalok, a pestmegyei és a székes fővárosi törvényhatóság és a Budapesten székelő konzulátok.

A királyné szobra. Az adakozások napról napra nagy összegekkel gyarapítják a királyné szobrára megindított gyűjtést. A hatóságok, a főpapság, a főurak, a pénztintezetek és társu-

osztálya egész érintetlenül van még. Kívülről fekete posztóval vonták be, s a kastélyról is hatalmas fekete zászlók hirdetik a gyászt. A parkot ép az idén rendezték újra, s a királyné óhajtatására a virágos ágyakat megzaporították.

A magyar történelmi társulat szeptember 22-ikére egybegyűlt választmányi ülésén gróf Teleki Géza elnök mondott meleg érzesű beszédet a királynéről.

«Mint századokkal ezelőtt, — így szolt, — Magyarország adta a nyugat népeinek az igralom és könyörületesség mintaképét, Árpád-házi Szent Erzsébetben, úgy jött hozzánk a szomorúság és gyász napjaiban Bajor Erzsébet, hogy új

dalmat. Indítványozta, hogy a társaság jegyzőkönyvében adjon kifejezést mely gyászának, a melynek külső jelét, a díszes koszorút az elnök helyezze a királyné ravatalára.

Ezután három alkalmi költemény következett. Az első Endrődi Sándoré volt. A mélyérzésű költemény utolsó versszaka ez:

Aztán álljunk körül drága koporsóját,
Némán emlékezve, minden mást feledve,
Ne hangozzék egy jány, egyetlen síkj sem,
Maradjunk csöndesen...

A zajt nem szerette.
Jakab Ödön is hatásos versben fejezte ki a gyászt. Ábrányi Emil «A kapuczinusok templomában» című költeménnyel áldozott a néhai királyné emlékeztetésnek. Ezt Várady Antal szavalta el.

A természettudományi társulat is gyászolt e hó 21-ikén. A rendkívüli választmányi ülésben Szily Kálmán elnök mely meghatottsággal tolmácsolta a társulat fájdalmát.

«Indítványozom — így szolt végül — fejezzük ki fájdalmunkat, mely bánatunkat a mai ülés jegyzőkönyvében; részvétfeliratunkat kellő időben és kellő módon juttassuk el a trón számolyához; s kérjük föl a természettudományi társulat minden tagját, járuljanak adományaikkal azon emlékműhöz, a melyet a magyar művészet, a magyar tudományosság csarnokában állít az ő megszentelt emlékeztetésére».

A választmány mely megindulással hallgatta végig az elnök beszédét, az indítványt elfogadta s megvalósításával az elnökséget bízta meg.

A magyar néprajzi társaság szeptember 21-ikén délután rendkívüli választmányi ülést tartott a Nemzeti Múzeum igazgatósági termében. Erzsébet királynéről Szalay Imre miniszteri tanácsos, mint elnök, mondott megható gyászbeszédet.

Különösen kiemelte azt, hogy az elhunyt olyan faji tulajdonságaiért kedvelte meg a magyar nemzetet, a melyek beható ismerete és elemzése ép a gyászoló társaság tudománykörébe tartozik. — A beszédet a népes gyűlés állva hallgatta végig és aztán Szalay indítványára egyhangulag elhatározta, hogy a magyar néprajzi társaság jegyzőkönyvében fejezze ki az országos gyászban való osztozását s kérje fel a közoktatásügyi minisztert, legyen közvetítője hódolatjelis részvénytárgyának legfelsőbb helyre juttatásában.

Sztáray Irma grófnő. Az utóbbi napok megrendítő eseményével kapcsolatban nagyon sokat emlegették boldogult királynénk udvarhölgyének, Sztáray Irma grófnőnek nevét.

A grófnő jelen volt a borzasztó szerencsétlenség-nél és királynénk mellett maradt utolsó lehetősége. Erzsébet királyné udvarhölgye a szomorú napok alatt bámulatos erővel viselte a csapást, a melynek súlyát, tekintettel a reá nehezedő felelősségre is, kétszeresen kellett éreznie. A grófnő, kinek arczképét most bemutatjuk, közéleti, karcsú alak, sötét szőke hajjal s rokonszenves vonásokkal. Atyja, gróf Sztáray Viktor, a ki 1879-ben halt meg, a zemplénmegyei sztárai birtok tulajdonosa volt, anyja pedig szendrői gróf Török Mária. A gróf két fiú- és két leánygyermekét hagyott hátra. Irma grófnő 1864-ben született s így jelenleg 34 éves. Nemeslelkű és nagy műveltségű édesanyja mellett igen gondos nevelésben részesült. József főherceg felesége, Klotild főhercegnő már évekkal ezelőtt figyelmes lett a fiatal grófnőnek egyéniségére és be is vonta őt udvartartásába. Néhány évet a főhercegi családjában töltött, de később, egészségi okoknál fogva, kénytelen volt visszavonulni. Nem sokára azonban Erzsébet királyné figyelmé fordult feléje, fölvetve őt udvarhölgyei közé. A fiatal grófnő bármennyire öröndett a kitüntetésnek, azért mégis aggályai voltak, hogy nem fog tudni megfelelni a fölötte fontos és kényes állásnak, különösen attól tartott, hogy a királyasszonyt hosszú és fárasztó sétái alkalmával nem lesz képes kísérgetni. Mindazonáltal a királyné utolsó egyiptomi útja előtt, elfoglalta állását, s csakhamar megnyerte a királyasszony rokonszenvét és föltétlen bizalmát. Boldogságát csak bátyjának, István grófnak meggyilkoltatása zavarta meg. A grófit, tudvalevőleg, rövid idővel házassága után ágyában meggyilkolta találták. A szomorú eset akkoriban nagy feltűnést okozott. A gyilkost mai napig sem találták meg. Sztáray Irma grófnő nem régebben csillagkeresztet hölgyggyé neveztek ki. Sajátságos kegyetlen játéka a sorsnak, hogy boldogságát most másodsor dűlta fel egy gyilkos kéz, a mely ezuttal az egész nemzet szíven begyógyíthatatlan vérző sebet ütött...

Mont de Caux. A királyné utolsó pihenő helye hosszas utazásaiban. Nauheimből ment ide, utókurára. Nauheim-ban, ahol a nyarat töltötte ő Felsége, megerősödött, s minden jel azt

Egy szemtanú genfi vázlata után rajzolta Goró Lajos.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ HALÁLA. — A királyné elszállítása a «Gesze» hajórol.

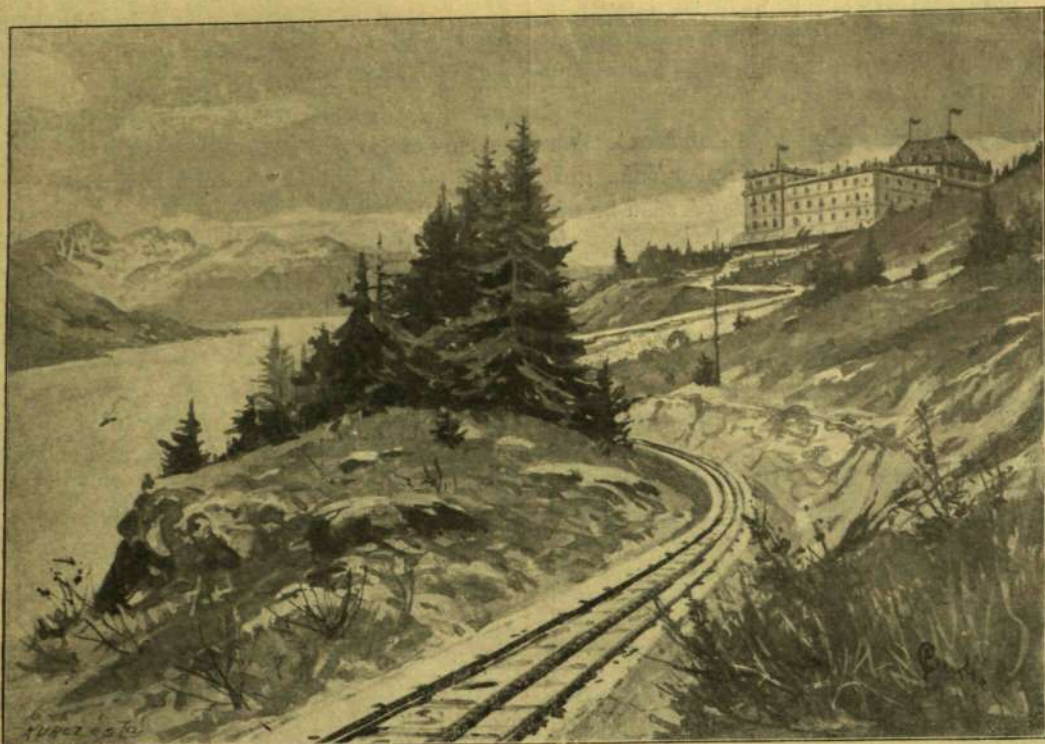
latok nagyobb összegekkel szerepelnek az adakozók közt, de legjobban mutatják az országos kegyeletet a kisebb adakozások, egyszerű, szegény emberek, munkások és munkás-körök forintjai és fillérei. A mostanig összegyűlt összeg már meghaladja a 300.000 forintot.

A királyné emlékei a budai királyi palotában. A királyné budai lakosztályában sok tárgy őrizi Erzsébet királyné emlékét. Mindezeket a tárgyakat most fogják leltározni. A császári és királyi magán és családi alapítványok főigazgatóságának egyik tisztviselője a királyné főkomornyikával Budapestre jött, hogy a királyi palotában a várkapitány jelenlétében összeírja azokat a tárgyakat, melyek Erzsébet királyné hagyatékához tartoznak.

A királyi Gödöllőn. Ő Felsége pár nap múlva Wallseába megy, Mária Valéria családi körébe, onnan pedig Gödöllőre jó. Itt a királyné lak-

ják hozzácsatolni. Erzsébet királyné emlékeztére oly alapítványt tesznek nemzeti adakozással, melyből a szeretettel működő jó szíveket lehessen kitüntetni, a kik önfeláldozón teljesítik az emberi lélek törvényeit, s az erény megkoszorúzásával folyton friss koszorúkkal lássák el a dícsőült királyné emlékét.

Nincs egyesület az országban, mely a gyász e napjaiban kegyelettel ne áldoznék Erzsébet királynénak. Intézetek, iskolák, testületek, a társadalom és kultúra minden szerve, a hatóságok minden fóruma hozzá adja bánatos szavát a gyász nagy zsolozsmájához. A templomokban felekezeti különbség nélkül szentelik meg a királyné emlékeztetését. Szeptember 20-ika a katonaság gyásznapja volt. Ezen a napon tartották a katonaság számára a gyász-isteni tiszteléseket, s a haditengerészetnél szintén e nap volt az ünnepélyes gyászé.

HOTEL DE CAUX, A KIRÁLYNÉ LAKÁSA TERRITET MELLETT.

mutatta, hogy szivbaja — mely a nyár elején oly aggodalmat okozott, — gyógyul. Augusztus végén ment *Territet*-be, a klimatikus bércezes vidékre, hol Ferencz Ferdinánd főherczeg is tartózkodott az utóbbi időkben. *Territetben* a királyné uem lenn a tulajdonképeni fürdőtelepen lakott, mert azt zajosnak találta. Ezért választotta tartózkodási helyül a *De Caux* nevű régi hegyi fogadót, mely még 1823-ban nyílt meg.

A halál vánkosa. Genfben *Delmott* Paul fodrászüzletében (4. rue Montblanc) látható a kis vánkos, mely a királyné feje alatt volt a gőzhajón vívott haláltusájában. Rajta van a hajótisztek által aláírt bélyeges okirat, a mi valódiságát bizonyítja. Az okirat így szól:

„Bizonyítjuk és kijelentjük becsületünkre, hogy ez a 41 centiméteres, négyzetletes, kicsi vörös vánkos, magyar himnussal, Monnet Gabriel szám-

adó tiszt tulajdona. Ez hitelesen az a vánkos, a melyen Ő Felsége feje pihent haláltusája alatt és melyen Ő utolsó szavát mondá: „Köszönöm!” — és meghalt. A csiháján való kis folt az a hab, a mely kiserkent a fölséges áldozat ajkai közül. Az okiraton rajta a hajó pecsétje is.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

„Magyar költők gyászja.” *Neugebauer* László, a Petőfi-társaság tagja, „Magyar költők gyászja” czimmal német fordításban közzéteszi a magyar poéták ama költeményeit, a melyek a nemzeti gyász alkalmából megjelentek s melyeknek fordítási jogát a szerzőktől egyenkint megszerezte. A kötet a Petőfi-társaság czége alatt jelenik meg s a fordító a jövedelmet az Erzsébet-szobor-alap gyarapítására ajánlotta föl.

Magyar-latín szótár. A középiskolák számára szerkesztette *Burián* János állami főgimn. tanár. Budapest, Franklin-Társulat kiadása. Ara vászon-

kötésben 2 frt. A magyarból latinra fordítás könyvtésére szolgáló segédkönyv ez. A szerző azon volt, hogy a magyar szó mellett ne csak pusztán latin jelentéseket adjon, hanem stílus és szinonimikai megjegyzésekkel is támogassa a tanulót, legalább a fontosabb és fordítási gyakorlatában gyakorlabb előforduló szavaknál. A hol csak szükségét látta, frazeologiai csoportokat (kifejezéseket) állított össze, hogy a tanuló a szavaknak alkalmazását a különféle összefüggésben annál világosabban lássa. A szótár főleg azt az anyagot öleli fel, mely a középiskolai tanulóra nézve leginkább szükséges; a klasszikus szókincs mellett azonban nem zárkózik el néhány újabbról fogalom vagy tudományos műszónak fölvetésétől sem. A latin-magyar részt is nem sokára elkészíti a szerző.

Vigszínház. Szeptember 20-ikán hozták színre a Vigszínházban „A végrehajtó” czimen Sylvane és Artus bohózatát, melyet Beldi Izor fordított magyarra. Francziául „La culotte” (nadrág) a czime, mert egy ilyen ruhadarab szerepel benne mint bűnjel. A bohózat ügyes kezek műve, a párbeszédek elmések és az alakok mulattatók.

Chéradame végrehajtó kalandjain nevet a közönség. Szigorú teljessé tisztját Cyprienne kisasszony-nál is, a ki könnyű vértől. A végrehajtótól hiába kér egy napi halasztást, a végrehajtó a női esdek-lés sem hatja meg. A kisasszony erre azzal bosszúlja meg magát, hogy a végrehajtó feleségének levelet ír, melyben tudatja vele, hogy férje őt szerelmével őröl. Chéradame pontosan megjelenik Cyprienne lakásán a végrehajtásra. De épen akkor érkezik meg a kisasszony egy dühös és féltékeny udvarlója, egy kapitány. Ez előtt nem tanácsos mutatkozni, Chéradame tehát elrejtőzik a fürdőszobába, a hol a zuhany alá kerül, s át kell öltözködni. Megjelenik azonban felesége, Octavie asszony is, keresi az urát s megtalálja a nadrágot. A bűnjel a kezébe jutott. A szindarabban mint házi hatalmi jelvény van feltüntetve ez a ruhadarab, tudniillik, hogy az asszony maga szeretné viselni otthon a nadrágot és papucs alá fogni a férjét. A sok bonyodalom után a darab is úgy végződik, hogy kiderül a titok, Chéradame asszony visszaadja neki a nadrágot, de Chéradame megosztja vele a házi hatalmat, széthasítja a szimbolomot s csak felét tartja meg magának. Az előadásban *Hegedűs* a végrehajtót elsőrendű alakításban adta. *Delli* Emma finomsággal játszott Cyprienne-t. Az eleven, gyors előadásban *Gál*, *Nikó* Lina, *Molnár* Rózi, *Góth*, *Szerémi* és *Gyöngyi* vettek részt.

Magyar Színház. Egy amerikai darab, mely mozgalmas, tarka, zajos s melyben katonák és löporfűst tölti meg a színpadot, ismertette meg a

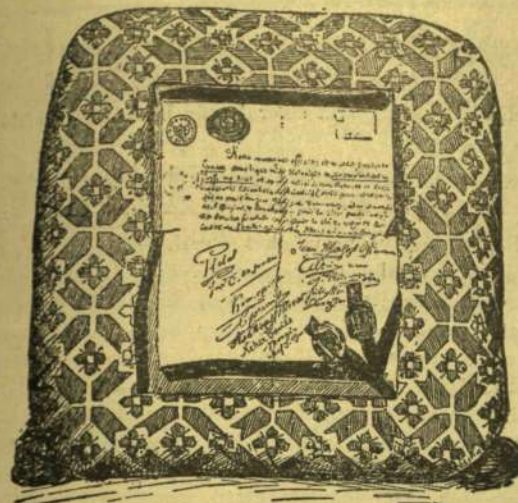

GYÁSZMENET GENFEN SZEPTEMBER 12-ÉN.

Strellakynak az ezredévi ünnepélyek alkalmával fölvetett fényképe után.

SZTÁRAY IRMA GRÓFNŐ.

A VÁNKOS, MELYE A KIRÁLYNÉ FERTETTÉK A „GENÈVE” HAJÓN.

Magyar Színház közönségét. Amerikai és európai másodrendű színpadokon be is vált látványosság-nak Gillette S. W. amerikai szerzőnek az 1864—65-iki amerikai polgárháborúból vett színműve, melynek hőse egy fiatal kapitány, a ki áruló a déliek táborában, de vértanú övéi előtt, az éjszakai-nál. A darab czíme „Áruló” és Fái Béla a fordítója.

Drumont Lajos, egy bátor fiatal ember, úgy akarja szolgálni hazáját, hogy az ellenség táborába megy, a hol hamisított iratokkal kapitányi ranghoz jut. Az ostrom alá fogott Richmondból ad aztán hírt a táviró útján övének, viszont a Richmondba érkező táviratokat meghamisítja. A hadi táviró kezelésére Varney tábornok leányának Edithnek szerelme segíti. Gyanakszik azonban rá Arrelsford őrnagy, Edith visszautasított imádója, s Edithet is meg akarja győzni, hogy a kapitány áruló. A déliek épen elfognak egy tisztet, a ki senki más, mint a kapitány öccse, Henry. Készkarva fogatja el magát, hogy bátyjának üzeneteket mondjon. Arrelsford ezt megtudja, s figyelmezteti Edithet, hogy most bizonyosságot nyerhetnek a kapitány árulásáról. A kapitányhoz vezetik fogoly öccsét, ők pedig lesbe állnak. A kapitány megrémül, mikor öccsére ismer, s megérzi a kezezet. Az öccse azt követeli, hogy löjje le őt, s ezzel megcáfolja a gyanút és tovább is megmaradhat kénnek. A kapitány ellenkezik, mire Henry felragadja bátyja revolverét, agyonlövi magát, de a revolvert még bátyja kezébe bírja nyomni. A lesben állók nem látták tisztán a homályos szobában, hogy mi történt, de mire a lövése berohannak, Henry már halott és a kapitány rámutatva fölkiált: „Agyonlőttem”. Arrelsford tehát nem juthatott bizonyítványhoz. Ez a darab leghatásosabb jelenete. Az őrnagy azonban nem nyugszik, s elég izgalmasan tornyosulnak a felhők Drumont Lajos feje körül. Már Edith is meggyőződik, hogy csakugyan kém, de szerelmes szíve megmenteni óhajtja. Azonban minden rábizonyít, a kémre s halálra ítélik. Egy vén szerencsén szolga azonban kiszedi a gúlkába rakott fegyverekből a golyót, s arra kéri Edithet, mondja meg a halálraítéltnak, hogy a sortűz után essék össze, tetesse magát, hogy meghalt s meg van mentve. Edith küzd magával, hogy megmondja-e. Megmondja, de a halálraítelt azt kívánja, vallja be neki Edith, hogy szereti-e, különben nem kell neki az élet. A leány ezt már nem teszi meg. A kapitányt elvezetik. Az első sortűz eldördül, de utána egy második is hangzik, mert az első sortűz után a kapitány még állva maradt. Az öreg néger berohan a színpadra s oda kiáltja Edithnek: „te ölted meg”.

A darab egyes részei hatást tettek, s úgy látszik, többször megtöltik a nézőtér. A két főszerepet *Bolla* s a most szerződött *György* Ilona k. a. játszották, ki drámailag is jól kidolgozta Edith szerepét. *Molnár* László is jó drámai alakká emelte Arrelsfordot. Az előadás minden részében nem kifogástalan ugyan, de a jobbák közé tartozik. A rendezésre, kiállításra gondot fordítottak.

Előfizetési fölhívás.

A „VASÁRNAPI UJSÁG” a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, újabban helenként egy félvel bővítve, „A Vasárnapi Ujság regénytára” czimű állandó szépirodalmi melléklettel jelenik meg, mely, mint a fölap, szintén művészi képekkel van díszítve. — A „Vasárnapi Ujság” a női munkára és divatra vonatkozó képeket és cikkeket is ad, s félvenként művészi becsű nagy kép-melléklettel, összesen több mint ezer képet évenként.

A „Vasárnapi Ujság” társalapja, a most már 44-ik évfolyamára „Politikai Ujdonságok”, melyet ban lévő „Politikai Ujdonságok”, mint az események hű és részrehajlatlan előadóját, valódi házagópótlónak ismert el a magyar olvasó közönség, a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg, s így e lap, kivált vidéken, hol a postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a napilapokat is sok tekintetben pótolja. A „Politikai Ujdonságok” állandó ingyen melléklete a „Magyar Gazda” czimű gazdasági és kertészeti képes lap.

Mind a két lapnak kiegészítőjéül szolgál a „Világ-kronika” czimű képes heti közlöny, mely hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg.

Előfizetési árak évnegyedre: A „Politikai Ujdonságok” külön 1 frt 25 kr. (a „Vasárnapi Ujság” előfizetői részére 1 frt). — A „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” évnegyedre 3 frt, a „Világ-kronika”-val együtt 3 frt 40 kr.

Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

MI UJSÁG?

* Lapunk mai száma két és fél ívnyi tartalommal jelenik meg, melynek legnagyobb részét még most is az országos gyászra vonatkozó közlemények foglalják el; a „Vasárnapi Ujság Regénytára” közleményeinek folytatását egy héttel továbbra vagyunk kénytelenek elhalasztani. Ezt tudatva megemlítjük, hogy Regénytárunk következő számában *Baksay* Sándor regényes történeti rajzát befejezzük. Regénytárunknak ez után következő közleményei lesznek: *Vértesy* Arnold eredeti regénye *Neogrady* Antal rajzaival, *Theuriet* André jeles francia író „Vad lilium” czimű legújabb regénye a közelebb megjelenő párisi kiadás rajzaival, és a „Híres asszonyok” czimű érdekes közleménysorozatnak további önálló folytatásai.

A tiz szobor. A király által fölállítatni rendelt tiz történeti szobor helye meg lévén már állapítva, a miniszterelnök pár nappal ezelőtt küldte meg hat

szobor elkészítésére a megbízott szobrászoknak a szerződést.

Négy szobrot az Andrassy-úton lévő kör-téren állítnak föl. Ezek: a szigetvári *Zrínyi* Miklósé, (készíti *Róna József*), *Pálffy* Miklósé, (készíti *Szárnovszky*), *Bethlen* Gáboré, (készíti *Vastagh*) és *Bocskay* Istváné, (készíti *Holló Barnabás*). A művészek a szerződés szerint egyenként 20,000 forintot kapnak a szobor elkészítéséért és felállításáért. A népszínház előtti téren lesz *Tinódi* Sebestyén szobra, melyet *Bezerédi* Gyula szobrász készít el, a szerződésben kikötött 24,000 forintért, *Jankovics* Gyula 26,000 forintot kap *Szent Gellért* szobrának elkészítéséért. A szobor a Gellérthegy alján fog állani. Budán, az Attila-úton, a királyi palotába vezető lépcsőzetnél felállítandó *Anonymus* szobrának 20,000 forintot kap. A művészek a szerződésben kikötött összegeket kötelesek a szobrokat a leleplezésre teljesen készen a felállítás körül fölmérülő összes költségeket is beleértve — a kijelölendő helyre szállítani.

Elhalasztott ünnepélyek. Az országos gyász következtében több ünnepélyt későbbre halasztottak. *Baross* néhai kereskedelmi miniszter ércszobrát már fölállították a budapesti keleti pályaudvar előtt, de október 9-ikére kitűzött leleplezési ünnepét csak később tartják meg. — A *Park-klub* a király és királyné Ő Felsegeik mellszobrának ez év október hónap 10-ére tervezett leleplezési ünnepélyét jövő májusra halasztotta. — A *debreczeni* színtest száz éves ünnepét október 27-ikére halasztották. A színeszeti kiállításra oly sok tárgyat küldenek, hogy új kiállítási helyiségekről kell gondoskodni.

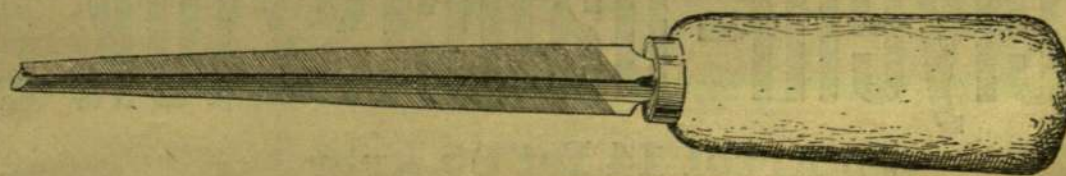
Schlauch *Lőrincz* bíbornok püspök jubileuma. Schlauch *Lőrincz*, Nagy-Váradi bíbornok püspöke e hó 21-én ülte meg püspökké szentelésének 25 éves jubileumát. Az országos gyász következtében a polgárság által tervezett ünnepélyek elmaradtak, de a megyebeli papság összegyűlt, s a templomi ünnepélyt is megtartották. A mise után dr. *Nogáll* János fölszentelt püspök vezette az egyházmegyei papság küldöttségét a püspök elé s ő volt tolmácsok is. Majd *Palotay* László kanonok nyújtotta át a szép albumot, mely a papság hódoló felirátát foglalja magában, s ezenkívül művészi képeket, így az esztergomi bazilikát, hol a jubiláns püspököt fölszentelték és a szatmári és nagy-váradi székesegyházakat. *Schlauch* megindult hangon mondott köszönetet papságának.

Kriegner-féle *Akácia* Arczéréme 1 frtért. Szappan 50 krért kapható országszerte a gyógyszerárakban. Főraktár Budapest, Kálvin-tér, „Korona” gyógyszerár.

— Ezennel felhívjuk tisztelt olvasóink figyelmét a mai számunkban közölt *Réthy* Béla gyógyszerész hirdetésére.

LUCCHENIT KIHALLGATÁSRA VETIK.

LUCCHENI RESZELŐJE, MELYLTEL A GYILKOSSÁGOT ELKÖVETTE.

Kossuth Lajos-utca 1. szám,
(a Ferenciek bazárjában.)

Ajánlja műtermét mindennemű főlvételekre legna-
gyobb formátumig. Külön műsorszorosító osztály.

Heliogravure, Autotypia,
Fototypia, Fénynyomat.

Telefon összeköttetés.

7544

KIRÁLYNŐ-ARCZCRÉME,

legjobbnek ismert arczzépfítő a világon.

Temesváry József

Angyal-gyógyszertára
Zombor, Jókai-tér 2.
Budapest Török József gyógyszer-
szertárban, Király-utca 12. sz.

Technikum Limbach i. Sa.

Maschinenbau- | Hochbau-
Elektrotechnische | Tiefbau-
SCHULE.
Kein Diktieren. Elektrotechnisches Laboratorium.
Eigene Lehrmethode nach den von der Direktion
herausgegebenen gesetzl. geschützten Werken für
Schul- und Selbstunterricht: 1) Maschinenkonstruk-
teur, 2) Werkmeister, 3) Elektrotechnische Schule, 4)
Baugewerksmeister, 5) Polier, 6) Tiefbautechniker.
Prospecte des Technikums und der Werke kostenlos.
7813 Die Direktion: Müller.

LOHSE világhírű különlegességei

a bőr ápolására.

**EAU DE LYS
DE LOHSE.**

Hatvan év óta földművel-
talan mint legkiválóbb bőr-
tisztító és bőrápoló, és az arcz
minden tisztáltságának
biztos előfeltétele. Fehérben
és rózsaszínben szőkeknél,
sárgában barnáknál.
LOHSE liliumtej-zsáppan
csodás illata, tisztasága és
finomsága végett a legkiváló-
bb toalett-zsáppan, drágja
60 kr., rózsaszín 1 ft.
Gyártmányaim vásárlásánál méltó-
ságot mindig figyelembe veszek.
GUSTAV LOHSE
48 Hagen, 46 Berlin.
údvári illatszerek.
Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszer-
szertárban és jobb illatszertárban.

„A világ legjobb sámfája”
FÖLDVÁRY IMRE
férfi divat és fehérnemű
raktárában. **párja**
Budapest, IV., Koronaher-
ceg-utca 11. sz. és VIII.,
Kerepesi-út 9. 7707
Férfi ingek, Jäger-árny,
vadász és sport-cikkék és
választékban kaphatók.
Kesttyük és Nyakkendőik.

„Clavèn”
Csak akkor valódi, ha a köcsörön rajta van az
oldalt látható védő, egy.
Minden gyógyszerárban kapható.
Egy tégely ára 60 kr., portóval 75 kr., mely összeg
előre megküldendő (ha helyben nem kapható) a gyáros és
kivitelező üzlet tulajdonosának.
HRNJAK M.
gyógyszere: a Ivancsó-vár, vagy a magyarországi fürdő-
rokonok **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerészek Budapest,
Király-utca 12. szám.

Gerson Anna asszony
BUDAPEST,
Andrássy-út 21.
(félelelet).
ajánl
és
elhelyez

Tengerről tengerre

terjed a Van Houten kakao híre és aligha van
ország a világon, hol ezt a gyártmányt nem is-
merik. A jó készítmény utat tör magának és épen
a Van Houten kakaónál ismeri meg gyorsan az
inyenc e gyártmányának azt a tulajdonságát, a
mely a Van Houten kakaót olyan híressé teszi.
Hogy könnyen oldódik és emészthető, hogy na-
gyon kitűnő ízű, az egy sajátos készítmény mód
eredménye és ennek köszönhető, hogy a Van
Houten kakao a kakaoból teljes táplálék erejét
megtartja. Van Houten kakao pompás frissítő
ital, mely a mellett, hogy mindig jól esik, ked-
vezően befolyásolja az emberi kedélyt a nélkül,
hogy mint a kávé, vagy tea az idegekre károsan
hatna.
7674

50 év óta

közkezeltségnek örvendenek köhögés,
rekedtség, torok és légzési szer-
vek működési zavarainak a kitű-
nőnek bizonyult

EGGER-féle MELLPASZTILLÁK

(1 doboz 50 kr. és 1 ft. Próbadoz 25 kr.)
Bérmennyisége 20 kr. — A gyógyszer minden
működésénél radikális hatásának bizonyultak
EGGER szódapaszttillái
(1 doboz 30 kr.) Bérmennyisége 20 kr. Mindezt szer kapható
minden gyógyszerárban. — Fő- és szétosztó raktár Magyar-
országon: **Máder gyógyszer.** Budapest, Váci-körút 17.

Menyasszonyi
selyemkelmék
fehér, fekete és színesek, a jó viselhetőségért jótál-
lással. Közvetlen elárutás igaz gyári áron ma-
gánosok részére portó- és vámmentesen a házhoz
szállítva. Ezer meg ezer előismerő irat. Melyik színből
választ? Ön mintát?
GRIEDER ADOLF ÉS TSA
királyi szállítók
selyemkalmé-gyárak szövetsége Zürich. 7782

Z. BÁRDI GABI GRÓFNÉ

Ó méltósága — elismert fővárosi szep-
ség — legkedveltebb toalette-cikkjei:
Satanella - hölgypor
(fehér, rózsás és krém) és
SATANELLA-CRÈME
baj, szépség, ide és hajóher arc-
azonnali előállítására!
A kettő együtt is és külön-külön
használatos! Anniban különbö-
zik a többi készítménytől, hogy
használatát minden időben ab-
ban lehet hagyni — a nélkül —
hogy a legkisebb foltot vagy ráncot
hagyni maga után. Nem mar-
ad semmi! 7783
Satanella-hajszesz
mely a hajhullást akkor is meg-
akadályozza, ha az a legnagyobb betegségek
következménye; hajnövekedést elősegíti;
szőke, barna és fekete hajra egyaránt haszná-
latos. Török József gyógyszerészek, Szabadkaiállás (Pest). Főraktár:
Török József Király-utca, Molnár és Moser Koronaherceg-utca,
Lux Mihály Múzeum-körút, Mátyási Béla Egyetem-utca.

Ára 1 forint.

A női szépség
emeléség, tökéletesítésére és fent-
tartására legkiválóbb, teljesen ártalmat-
lan, vegyíztiszta és szírmestész-
mény a 7502

Margit Crème
Rövid idő alatt szűntet szőpőrt, mő-
foltot, pattanást, bőrtörést (mitesszer)
és minden más bőrbaját. Kisimítja a
ráncozást és himbőlyöket. még ko-
ros egyéneknek is ide bájos arczár-
kölcsönöz, ára 50 kr., nagy 1 forint.
Margit hölgypor 60 kr., 3 színből.
Margit zsáppan 35 kr. Margit
fogpép (Zahnpaste) 50 kr.
Készítő FÖLDES gyógyszerésztára,
Aradon Deák Ferenc-utca 11. sz.
Főraktár: **Török József** gyógyszerésztára, Buda-
pesten, Király-utca 12.

OSAN
Legjobb a
szájnak és fogaknak.
Antiszeptikus, konzerváló, tes-
t, egészséges, kellemes és jóval
előnyösebb az eddig ismert leg-
jobb fogszárazók.
OSAN-szájvíz üvegekben ára 60 kr.
OSAN-fogpép dobozokban ára 45 kr.
CZERNY-féle Keleti.
A legjobb és legkeze-
sebb szájápoló.
1 üveg 1 ft., konzerváló
Balsam-zsáppan
30 kr.
(Orientalische Kosmetik.)
CZERNY-FELE
a legjobb
HAJFESTŐSÉGEK
szőke, barna,
és fekete.
Ára 3 ft 50 kr.
Török József, Bécs, XVII., Carl Ludwig Strasse 6.
Budapesti Főraktár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerésztára Király-
utca 12. és Hegy-főút Múzeum-körútban Váci-körút 17. sz. és
minden gyógyszerárban, drogeriákban és partikériáknál. Csak
biztos előismerő irattal. Legrendeléseket oly helyről, hol még raktár
nincs, fenn elég egyiktől, vagy pedig közvetlenül a szállító-
hoz, a Czerny-féle házhoz. Prospektus ingyen. ©
KUTYATY: London, Paris, Wien, Brüssel, Frankfurt-am-Main.

Magyarország legszebb látványossága

**A hódoló
diszfelvonulás**
Óriási körkép
festette Eisenhut Ferenc.
Látható Városliget Andrássy-út végén
a magyar körkép-társaság palotájában
reggel 9 órától este 7 óráig.
Belépő díj 50 krajczár. 7801
Gyerme- és katonajegy örmestertől lefelé 30 kr.

40. SZÁM. 1898.

BUDAPEST, OKTÓBER 2.

45. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 ft.
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félre — 6 •

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 ft.
félre — 4 •

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.—
félre — 2.50

Külföldi előfizetéseket a postailag
meghatározott vitellől is csatolandó.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ TEMETÉSE.

FELTÉHETLEN királynénkat, mikor halálos
sebtől elalélva összerogyott, visszavitték
a gőzhajóról a Beau-Rivage fogadóba, hol
ágyára helyezve, néhány perc múlva kilehelte
nemes lelkét, végtelen fájdalmat és bánatot
hagyván hátra övéi és népei szívében.

Mikor a bécsi udvar kiküldöttei és a genfi
kanton hivatalos személyei szabályszerűen meg-
állapították, hogy az elhunyt fejedelmi hölgy
valóban azonos Erzsébet császárné és királyné
személyével, Ő Felsége előbbi szállásának sza-
lonját halottas-szobává alakították át. A falakat
és a padlózatot fekete posztóval vonták be, a
szoba közepére egy alacsony állványt helyeztek
el, melyre egy barna fakoporsót, abba pedig egy
érezkoporsót tettek. Ez volt a királyné ravatala.
E kettős nyílt koporsóba fektették a nagy halot-
tat fekete ruhába öltöztetve. A kiszemelt ár-
talan vértanu viaszhalvány arcát fehér fátyol-
al takarták le; összetett kezeibe egy feszületet
és egy olvasót adtak a egész alakjára egy csipke
szemfedőt borítottak, míg melléje két oldalt és
lábaihoz rózsákat hintettek. Gyászórségül a
freiburgi püspöktől oda küldött két igralmas
apáca és a királyné kísérete volt a koporsó
mellett. A szoba és a ravatal egész kiállítása
komoran egyszerű volt; csupán a pompásnál
pompásabb koszorúk hirdették, hogy az elhunyt
koronás nagyság volt életében.

Genf lakosságának, mihielyt a szörnyű eset
okozta mély megdöbbenéséből némileg fölcsú-
dott, első gondja volt, hogy fájdalmát és rész-
vétét a lehető legnagyobb szerű módon nyilvá-
nítsa. Szeptember 12-ikén egy olyan gyász-
menetet rögtönzött, a mely egyszerűsége mel-
lett is egyike volt a legnagyobb szerűeknek és
legmeghatóbbaknak, a melyeket a világ valaha
látott. Genf lakosságának több, mint a fele az
állami és városi hatóságok vezetése alatt ünnepi
gyászházban, fedetlen fűvel a méltóságosan
haladó zárt sorokban elvonult a Beau-Rivage
fogadó előtt, miközben a város összes harang-
jai szakadatlanul zúgtak. A vendéglőnek az ut-
czára néző nyílt tornácán állottak: gróf Kne-
stein, az osztrák-magyar monarchia svájci kö-
vete, Berzeviczy vezérőrnagy, a királyné kísé-
rének tagja és a bécsi udvar küldöttei a fogadták
a gyászmenetnek a királyné földi maradványai
íránt tanusított hódolatát. A svájci köztársaság
elnöke, Ruffy, a szövetség-tanács tagjaitól kísérve

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ. — Raab festménye.

A királyné által főudvarmesterének, báró Noposa Ferencnek ajándékozott festmény után.